XIX

ҚАЙТА ҚУРИШ, ДЕМОКРАТИЯ, ОШКОРАЛИК

1985 ЙИЛ АПРЕЛИДАН БОШЛАНГАН ЙЎЛДАН ДАДИЛ ОЛҒА БОРАМИЗ

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1988 йил 28 июнь
СЕШАНБА
№ 145 (4.341).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

МЎЪТАБАР ВА УМИДБАХШ

Тарих зарварақларига табаррук давримиз номидан ёзиладиган унутилмас дамларда яшаб турибмиз. Бир минг тўққиз юз саксон бешинчи йилнинг фарахбахш апрелидан эътиборан эса бошлаган қайта қуриш, янгиланиш, покланиш, демократия ошкоралик насими жамиятимиз жисму жонини яйратди, фикрларимизни, онгимизни, шууримизни мусаффо этди. Инсон деган улуғ зот эркин нафас оладиган, бемалол фикрлайдиган, қайнаб-жўшиб ишлайдиган, бинобарин яхши яшайдиган бўлиб қолди. Қайта қуришимиз хусусида турли-туман фикрлар, мулоҳазалар, тушунчалар, қарашлар мавжуд, ҳатто қарама-қаршиликлар, англашилмовчиликлр у ёки бу тарзда лоқайдлик, тўсқинлик қилиш майллари ҳам йўқ эмас. Нима ҳам дердик, партия бу жараённи инқилобий деб атади, шундай экан, курашлар, тўқнашишлар рўй бериши шубҳасиз. Лекин шуниси ойнадагидай равшанки, турғунлик музи ўрнидан қўзғалди, номуносиб ҳолатлар томирига болта урилди, бепарволик майлларига чек қўйилди.

Совет Ўзбекистонининг кўпмиллатли меҳнаткашлари КПСС XIX конференциясига тайёргарликни қизғин бошлаб юбордилар. Партия Марказий Комитетининг тезислари эълон қилинганидан буён ўтган роппа-роса бир ой давомида одамларнинг ижодий кўтаринкилиги, руҳияти ва кайфияти нақадар юксалганлиги кўзга яққол ташланди. Шу ўринда баъзи рақамларни келтирмоқчимиз. Тезислар республикамиздаги 20,5 минг бошланғич, 22 мингдан кўпроқ цех партия ташкилотларида, 5,5 минг партия группасида, қарийб 5.300 меҳнат коллективида, жами 53 мингдан кўпроқ очиқ партия йиғилишлари ва бошқа анжуманларда атрофлича муҳокама қилинди. Булардан ташқари жамоат ташкилотларида, матбуотда, телевидение ва радиода кенг фикрлашув бўлди. Бунда 2 миллиондан зиёд меҳнаткаш, қарийб 600 минг коммунист бевосита манфаатдорлик билан фаол қатнашди.

Шуниси диққатга сазоворки, бу галги муҳокама турғунлик давридагидек «умуман ва батамом маъқуллаш» билан кифояланишдан мутлақо бегона бўлди. Аксинча, бутун республика бўйича десак ҳам, алоҳида олинган ҳар бир коллективда десак ҳам ҳақиқатни айтишимиз керак: сиёсий ҳужжатни таҳлил этишда оддий мунозара эмас, тортишув, айтиш мумкинки, фикрлар, қарашлар жангги рўй берди. Турғунлик даври иллатлари очиб ташланди, янгиланиш йилларининг илк ўзгаришлари таҳлил этилди, галдаги вазифалар ўртага қўйилди, истиқбол хусусида жон койитилди. Йиғилишлар ва муҳокамаларда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзолари, аъзоликка кандидатлари, республика партия ташкилоти тафтиш комиссияси аъзоларидан 290 киши, область, шаҳар, районлардаги партия фаолларидан 15 мингдан кўпроқ вакил қатнашди, уларнинг аксарияти сўзга чиқди. Мулоқотлар асосида делегатларга 3 мингдан ортиқ саволлар берилди, 2 мингга яқин таклифлар, мулоҳазалар айтилди. Умуман тезисларни ўрганишда 201 мингдан зиёдроқ одам қатнашганлигини эътироф этишнинг ўзи диққатга моликдир.

Хўш, коммунистлар, партиясизлар қандай масалаларни ўртага қўйдилар, қанақа муаммолар ечимини талаб этдилар! Буларнинг доираси кенг, мазмуни ранг-барангдир. Партия раҳбар ва йўналтирувчи куч сифатида тараққий этмоғи зарур. Советлар ҳокимият соҳиби ҳисобланишар экан, хўжаликнинг ҳамма жабҳаларида унинг сўзи ҳеч шубҳасиз ҳал қилувчи аҳамият касб этмоғи лозим. Касаба союз ва ёшлар ташкилотларига ташаббускорлик, мустақиллик берилмоғи, хотин-қизлар кенгашларининг нуфузи оширилмоғи, бошқа жамоат уюшмалари таъсири кучайтирилмоғи керак. Ишлаб чиқариш хусусида мунозара бораркан, пудратнинг ҳамма шаклларига яшил йўл очиш шарт эканлиги таъкидланди. Катта-кичик анжуманларнинг ҳаммасида демократияга, ошкораликка, эмин-эркин фикрлаш ҳуқуқига алоҳида эътибор қаратилди. Одамлар бюрократизмга ўт қўйиш, танқидни бўғувчиларни қаттиқ жазолаш, гражданларнинг ҳақ-ҳуқуқларини поймол этувчиларга нисбатан муросасиз бўлиш кераклигини уқтирдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг тегишли бўлимлари коммунистлар, ҳамма меҳнаткашларнинг таклифларини, фикр-мулоҳазаларини умумлаштириб, конференциянинг ишчи органларига тақдим этишди, уларнинг асосий қисми таҳлил қилинади, ўрганилади, имкони борича ижроси таъминланади. Лекин айрим партия ташкилотлари тезислар муҳокамасини эски қолипда уюштирганликларини ҳам айтиб ўтиш жоиздир. Бундай йиғинларда юзакичилик, шошма-шошарлик, ҳатто лоқайдлик билан иш тутилди, давримизнинг етилиб турган муаммолари ўртага қўйилмади. Область, шаҳар, район партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари бундай қусурдан албатта хулоса чиқаришлари шарт.

Бугун ҳамманинг нигоҳи Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи пойтахти Москвага қаратилган. Кремлнинг Съездлар саройида Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси ўз ишини бошлайди. КПСС ленинчи Марказий Комитети ташаббуси билан қирқ етти йилдан сўнг тикланган анъана — партия конференциясини ўтказиш чинакам тарихий воқеадир. Унга нафақат бепоён Ватанимиз меҳнаткашларининг, балки жаҳон афкор оммасининг фикри-зикри бевосита боғланиб турганлигини қайд этамиз. Анжуманда Совет Ўзбекистони коммунистларининг 178 мухтор вакили қатнашади. Улар чинакам демократик, ҳақиқатан ҳам ошкора ва эркин сайловлар жараёнида эътироф қилинган кишилардир. Республикамиз партия ташкилоти намояндалари Москвага қуруқ қўл билан эмас, совға-салом олиб бордилар: пиллачилар рекорд ҳосил етиштириб, социалистик мажбуриятни ошириб бажаришди; деҳқоннинг ғўзаси ёппасига шоналамоқда ва гулламоқда; боғроғларимиз, сабзавотзорларимиз, полизларимиз неъматлари эл дастурхонига қўйилаяпти, қардошларимизга етказиб берилаяпти; чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш суръатлари ўтган йилдагидан анча юксак; ғалла ўрим-йиғими ҳадемай ниҳоясига етади; чорва озуқаси ғамлаш борасида умумхалқ ҳашари қизитилмоқда. Булардан ташқари саноатда, қурилишда, транспорт ва алоқада, социал жабҳаларда, хизмат кўрсатиш соҳасида қайта қуриш, янгиланиш нафаси баралла уфурмоқда.

Советлар юртининг ҳар бир граждани партия анжуманидан улкан ўзгаришларни, дадил қарорларни, демократиямизнинг гуллаб-яшнашини, тинчлик барқарор бўлишини, инсон ҳаёти фаровонлашувини ва яна кўпдан-кўп муаммолар ечимини кутмоқда. Ана шу умиднинг ушалиши шубҳасиз, албатта. Чунки партия халқ учун яшайди, халққа хизмат қилишни ўзининг муқаддас бурчи деб билади, халқ эса партияга ишонади, унинг сиёсатини рўёбга чиқаришни, у кўрсатган йўлдан боришни Ленин васиятларига садоқат рамзи дея ҳисоблайди.

Ўзбекистон коммунистлари, бутун меҳнат аҳли конференция кунларида метиндек бир сафда туриб, бир ёқадан бош чиқариб, қўлни қўлга бериб муштарак вазифаларни, беш йилликнинг учинчи йили топшириқларини сўзсиз бажариш чораларини кўрадилар. Улар интернационализм ғояларига, миллатлараро муносабатлар дахлсизлиги ҳамда мўътабарлигига комил ишонч билан қарайдилар, мамлакатимиз қардош миллатлари ҳамда элатлари дўстлигини кўз қорачиғидай асрайдилар.

КПСС XIX партия конференцияси партия XXVII съезди қарорлари ижросини таҳлил этиш,истиқбол режаларини белгилашда бебаҳо моҳият касб этишига шак-шубҳа йўқ.

БУГУН МОСКВАДА, КРЕМЛНИНГ СЪЕЗДЛАР САРОЙИДА БУТУНИТТИФОҚ XIX ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИ ЎЗ ИШИНИ БОШЛАЙДИ. АНЖУМАНДА РЕСПУБЛИКАМИЗДАН 178 ДЕЛЕГАТ ИШТИРОК ЭТАДИ

СУРАТДА: ўзбекистонлик делегатлардан — Гулистон районидаги «Красная заря» колхози бригада бошлиғи А. Эсиргапов, В. И. Ленин номли Ўзбекистон металлургия заводи пўлат қуювчиси А. Мирзаматов, Янгиер қурилиш материаллари ва конструкциялари комбинати темир-бетон буюмлари заводи кранчиси Л. Ханякина, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти студенти А. Отахонов, Тўрақўрғон районидаги «Ўзбекистон» колхози правлениеси раиси П. Қосимов, Муборак газни қайта ишлаш заводи директори Н. Будзиевский ва Норин районидаги Калинин номли колхоз бригада бошлиғи Х. Мингбоева ўртоқлар.

Р. ШАГАЕВ фотоси.

(ЎзТАГ).

ВИЖДОН АМРИ ШУНДАЙ

«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири Т. МИРҲОДИЕВ Москвадан телефон орқали хабар беради

Шаҳри азим, севикли пойтахт, жонажон Москва партиямиз солномасига зарҳал ҳарфлар билан битилажак шонли воқеани бошдан кечирмоқда. Ҳозир бу ерда ҳамма 28 июнь куни очиладиган Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси руҳи билан яшаб нафас олаяпти.

178 кишидан иборат Ўзбекистон делегацияси пойтахтга 25 июнь, шанба куни етиб келди. Улар орасида агросаноат комплексининг 58 ходими ҳам бор. Республикамиз коммунистларининг вакиллари «Россия» меҳмонхонасига жойлашдилар.

Делегатлар Катта Кремль саройининг Георгий залида рўйхатдан ўтиб, Москванинг диққатга сазовор жойлари билан таниша бошладилар. Улар қадимий Кремлни зиёрат қилишди, СССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасини бориб кўрдилар. Звездний шаҳарчасида космонавтлар меҳмони бўлишди.

Конференцияга нафақат делегатлар, балки барча совет кишилари, қолаверса, дунё халқлари катта умид боғламоқдалар. Тарихий анжуман арафасида ўзбекистонлик делегатларнинг айримлари билан суҳбатда бўлиб, шундай саволларга жавоб беришни илтимос қилдик:

— Сиз ишлаб турган коллектив партия олий анжуманига қандай меҳнат натижалари билан келди?

— Мабодо конференцияда сўз беришса, нималар ҳақида гапирмоқчисиз?

— Раҳима МИРЗАЕВА, Қумқўрғон районидаги «Қизил Октябрь» колхози пахтачилик бригадаси бошлиғи:

— Ўн икки йилдан буён пахтачилик бригадасига бошчилик қилиб келаман. Бирор маротаба план тўлмай қолганини эслай олмайман. Ўтган йили 74 гектар майдонда деҳқончилик қилдик, мўлжалдаги 36,2 центнер ўрнига 38,1 центнердан ҳосил йиғиштириб олдик. Партиямиз олий анжумани бўлиб ўтадиган қутлуғ йилда 40 центнерлик маррани эгалламоқчимиз. Ғўзамизнинг ривожи яхши, ваъдага албатта вафо қиламиз.

Москвага келишим арафасида делегат сифатида бир қатор меҳнат коллективларида бўлиб, деҳқонлар, чорвадорлар, зиёлилар билан учрашдим. Ўзимизга тинчлик бермаётган фикр-ўйлар билан ўртоқлашдик. Ҳал қилиниши лозим бўлган масалалар эса талайгина тўпланиб қолган. Шулардан бири пахтанинг харид нархи кўп йиллардан бери оширилмай келаётганлигидир. Бригадамизда «Термиз-14» навини етиштирамиз. Тоннаси бор-йўғи 920 сўм туради. Йил-ўн икки ойлик тинимсиз, беҳаловат меҳнат эвазига келадиган даромад эса жуда оз. Кўпгина учрашувларда РАПОнинг ортиқча ташкилот эканини айтишди. Бу фикрга мен ҳам қўшиламан. Шунингдек яна бир истагим бор: район партия комитетлари ҳузурида хотин-қизлар бўлими очилса мақсадга мувофиқ бўларди. Бордию конференцияда менга сўз беришса ана шундай фикр-мулоҳазаларни илгари сурмоқчиман.

Рўзмат РАЖАБОВ, Хива районидаги Беруний номли колхоз правлениеси раиси, район партия комитетининг аъзоси, халқ депутатлари Хоразм область Совети депутати:

— Биринчи саволингизга рақамларни қиёслаш билан жавоб бермоқчиман. 1980 йилда умумий даромадимиз 3 миллион 200 минг сўм бўлган эди. Ўтган йили бу кўрсаткич 6,5 миллион сўмга етди. Яхши даромад колхозчиларимиз турмуш даражасини ошириш чораларини кўришга имкон бермоқда. Кейинги йилларда инсон омилига эътиборни анча кучайтирдик. Хўжалик маблағи ҳисобига касалхона, стадион, медпункт қурилди, хонадонларга радио, телефон, газ, водопровод ўтказилди. Колхозимизда уй-жой муаммоси йўқ. Бунчалик салмоқли ютуқларга деҳқонларимизнинг фидойи меҳнати, алмашлаб экиш юз фоиз ўзлаштирилгани, коллектив ва оилавий пудрат кенг жорий этилгани туфайли эришилмоқда. Хўжалигимизда ҳамма соҳа бирдай яхши ривожланаяпти.

Бордию конференцияда менга ҳам сўз берилса, делегатлар эътиборини асосан қуйидаги масалаларга қаратган бўлардим. Орол регионида деярли 3 миллион киши яшайди. Денгиз сувининг қуриб бориши натижасида одамлар ўртасида турли касалликлар кўпаймоқда, хўжалик юритиш тобора қийинлашаяпти. Шундай экан, Орол муаммосини тезроқ ҳал этмасак, ҳукумат миқёсида муҳим чоралар кўрилмаса бўлмайди.

Қайта қуриш ҳақида, назаримда, ҳозир ишдан кўра гап кўпроқ. Аҳвол шу тарзда давом этса, кутилган натижага эришиш қийин. Гапни кам сўзла, ишни кўп кўзла, деганлар. Биз ҳамма жойда одамларнинг қайта қуришга ялписига қўшаётган ҳиссасига фақат меҳнат натижаларига қараб баҳо беришни одат қилишимиз лозим.

— Мусо ТЎРАЕВ, Самарқанд районидаги Улуғбек номли колхоз партия комитети секретари:

— Колхозимиз сертармоқ хўжалик. Сабзавот, картошка, узум, мева, маккажўхори етиштирамиз. Чорвачилик билан шуғулланамиз. Ҳамма соҳа рентабелли. Ўтган йил якунлари бўйича Бутуниттифоқ социалистик мусобақасида ғолиб чиқиб, КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроғи ҳамда дипломи билан тақдирландик. Бултур хўжалик йили 2 миллион 300 минг сўм фойда билан ниҳояланди. Бошқача айтганда, кейинги ўн йилда соф даромад саккиз баравар ўсди. Гап шундаки, колхозимизда коллектив пудратга ўтилгач ҳамма тармоқларда ишларимиз тез юришиб кетди.

Назаримда мажлисбозлик конкрет ишнинг белига тепади. Илгари йиғилишларнинг тури кўп эди. Алоқаси борми, йўқми ҳеч суриштириб ўтирмай чақиравеоишарди. Раҳбарларнинг одамлар билан ишлашга, хўжалик фаолиятига доир масалаларни ҳал этишга вақти деярли қолмасди. Бахтимизга КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель пленумидан кейин бўлар-бўлмас йиғинлар камайиб бормоқда. Бевосита колхозимиз, партия ташкилотимиз фаолияти билан шуғулланиш учун имкон туғилмоқда.

Конференциядан умидимиз катта. Жумладан, унда бошқа масалалар қатори партия, совет, хўжалик органлари шуғулланишлари лозим бўлган вазифаларни конкретлаштириб олиш ҳақида ҳам қизғин баҳс-мунозара бўлади, деб ўйлайман. Фикримча, партия ташкилотлари ишлаб чиқаришнинг майда-чуйда жиҳатларига ҳадеб аралашавериш билан эмас, бевосита одамлар орқали, инсон омилини фаоллаштириш, идеологик, сиёсий-тарбиявий ишларни кучайтириш орқали таъсир кўрсатишлари лозим деб ҳисоблайман.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советида

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети «Аҳоли соғлиғини сақлашни янада яхшилаш ҳамда соғлиқни сақлаш моддий-техника базасини мустаҳкамлаш тадбирлари тўғрисида» қарор қабул қилдилар.

Қарорда КПСС XXVII съездининг қарорларига ҳамда ўн иккинчи беш йилликда ва 2000 йилгача бўлган даврда СССР аҳолисининг соғлиғини муҳофаза қилишни ривожлантириш ва соғлиқни сақлашни қайта қуришнинг асосий йўналишларига мувофиқ иттифоқдош республикалар, ўлка, область, шаҳар ва район партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари, иттифоқдош ва автоном республикалар Министрлар Советлари, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги, министрликлар ва идоралар зиммасига касалликларнинг олдини олиш борасида кенг кўламдаги чора-тадбирларни амалга ошириш, аҳолининг юқори малакали медицина ёрдамига ва дори-дармонга бўлган эҳтиёжларини ҳамма ерда тўла қондириш вазифалари топширилади.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети иттифоқдош ва автоном республикалар Министрлар Советларидан; халқ депутатлари ўлка ва область Советларининг ижроия комитетларидан, министрликлар, идоралар ва жамоат ташкилотларидан «Саломатлик» территориал ва тармоқ комплекс программалари ишлаб чиқилишини таъминлашни, корхоналар, ташкилотлар ва ўқув юртларида меҳнат шароитлари ҳамда ўқитишни санитария қоидалари ва нормаларига, хотин-қизлар ноқулай меҳнат шароитларидан биринчи навбатда халос этилишини назарда тутган ҳолда хавфсизлик техникаси талабларига мувофиқ келтириш тадбирларини 1988—1990 йилларда ишлаб чиқиш ва 2000 йилгача бўлган даврда амалга оширишни талаб қилдилар. Ўн иккинчи-ўн учинчи беш йилликларда ишчи ва хизматчиларнинг меҳнатга лаёқатлилиги вақтинча йўқотилиши билан боғлиқ касалликлар даражасини 10—15 процент камайтиришга эришиш вазифаси қўйилди.

Корхоналар атрофида тозаловчи иншоотлар ҳамда санитария-иҳота зоналарини ташкил этишнинг конкрет планларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш кўзда тутилган. Ана шу корхоналарнинг атроф муҳитига зарарли таъсирини йўқотиб бўлмаса — уларни ёпиш ёки уй-жой қурилиши районларидан олиб чиқиб кетиш муддатларини белгилаб қўйиш таклиф этилган.

Тегишли министрликлар ва идоралар аҳолининг гигиена тарбияси, оқилона овқатланишни ва касалликларнинг олдини олишни пропаганда қилиш, чекиш, ичкиликбозлик, гиёвандлик ва саломатлик учун зарарли бўлган бошқа одатларни бутунлай тугатиш борасидаги ишларни кучайтиришлари лозим.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги ва иттифоқдош республикалар Министрлар Советлари ВЦСПС, министрликлар ва идоралар иштирокида мамлакат барча аҳолисини 1995 йилгача босқичма-босқич йилма-йил диспансердан ўтказсинлар. Бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларнинг раҳбарлари касаба союз ва бошқа жамоат ташкилотлари билан бирга меҳнаткашларни диспансердан ўтказиш ва соғломлаштиришда соғлиқни сақлаш муассасаларига амалий ёрдам беришлари керак.

Иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари билан халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетларига 1989 йилдан бошлаб, даволаш-профилактика муассасалари ҳузурида беморларни боқиш, уларга дори-дармон келтириб бериш ҳамда бошқа хил қўшимча хизматлар кўрсатиш юзасидан хўжалик ҳисобидаги хизматлар ва кооперативлар ташкил қилиш тавсия этилди.

Тез-тез касал бўлиб турадиган қамқувват болалар учун санаторий типидаги мактабгача тарбия муассасалари (группалари)ни ташкил қилиш, барча муҳтож болаларни 1995 йилгача санаторий-курорт муолижаси билан таъминлаш, зарурат туғилган ҳолларда уч ёшгача бўлган болани онаси ё отаси билан касалхонага ётқизишга рухсат бериш мўлжалланади.

СССР Агросаноат давлат комитетига 1989 йилда «Болалар овқати» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасини ташкил этиш таклиф қилинди. 1989—1995 йилларда болалар учун махсус муолижа овқат маҳсулотларини ишлаб чиқиш ва тайёрлай бошлаш юзасидан топшириқлар белгиланди.

1990 йил 1 сентябрдан бошлаб ишлаб турган аёлларнинг туғишгача оладиган отпускасини 70 календарь кунигача белгилаш зарур, деб топилди.

Саноат, транспорт, қурилиш, алоқа ва агросаноат комплекси ходимларига, уларнинг оила аъзоларига, уруш ва меҳнат ветеранларига медицина ёрдамини такомиллаштириш учун бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларга медицина-санитария қисми ва санаторий-профилакторийларни кўпайтириш, уларни бошқа бирлашмалар, корхоналар, ташкилотлар ва маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари билан улушбай асосида ҳам қуришни кўзда тутиш тавсия қилинди.

Агросаноат комплекси ва матлубот кооперациясининг корхоналари ҳамда ташкилотларига меҳнат коллективларининг розилиги билан қишлоқ районларида, шу жумладан, район марказларида даволаш-профилактика муассасалари ва дорихона муассасаларини қуриш, уларни реконструкциялаш ва капитал ремонт қилиш, шу муассасаларга техник хизмат кўрсатиш, уларнинг транспорт воситаларига қараб туриш ва ремонт қилиш тавсия этилди.

1990—1995 йилларда Ватан уруши инвалидлари учун госпитал ва бўлим (палаталар) тармоқлари кенгайтирилади. Айни маҳалда шу типдаги мавжуд муассасаларнинг моддий-техника базасини яхшилаш мўлжалланади. Бу муассасаларда уруш қатнашчилари ҳамда имтиёзлари жиҳатидан уруш инвалидларига тенглаштирилган кишиларга ҳам медицина ёрдами берилаверади.

Кардиология, онкология, кардиохирургия ва бошқа ихтисослаштирилган медицина ёрдами турларини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш, шунингдек СПИД билан оғриганларни диагноз қилиш ва даволашнинг конкрет чоралари белгилаб чиқилди.

(Давоми 3-бетда).

XIX СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ НОМИДАН

ФИКРЛАР, МУЛОҲАЗАЛАР, ТАКЛИФЛАР

ДЕЛЕГАТ МИНБАРИ

ПАХТАКОР ДИЛИДАГИ ГАП

КПСС Марказий Комитети Тезисларини муҳокама қилиш жараёнида хўжалигимиз ҳал қилувчи бўғинларида қайта қуриш қандай амалга оширилаётганлиги манфаатдорлик, талабчанлик билан назардан ўтказилди. Раҳбар ва мутахассислар, коммунистлар фаолиятига холисона баҳо берилди. Ўзим конференция делегати сифатида жуда кўп учрашувларда иштирок этдим. Хонадонларда ветеранлар, уй бекалари билан дилдан суҳбат ўтказдим. Улар партия режаларини якдиллик билан қўллаб-қувватлаётганликларини маълум қилиб, менга наказлар беришди.

Қайта қуриш шарофати туфайли колхозимизда кун сайин қувончли ўзгаришлар содир бўлмоқда. Аммо ечимини кутаётган муаммолар ҳам анчагина. Цех партия ташкилотининг секретари, мураббий сифатида хотин-қизлар меҳнатини енгиллаштириш, уларни фойдали меҳнатга кенг жалб этиш, мактабгача тарбия муассасалари ишини намунали йўлга қўйиш ҳақида кўп ўйлайман. Саратон жазирамасида далаларда тер тўкаётган аёлларимиз меҳнати нақадар машаққатли эканлигини ҳамма ҳам ҳис қилмаслиги мумкин. Турган-битгани жасорат! Аммо маданий-маиший хизмат, шарт-шароит кўнгилдагидек эмас. Эсимни танибманки, намунали дала шийпони ҳақида гап юритилади. Афсуски, деҳқон талаби ҳамма ерда бирдек қондирилмаган. Бу — масъулиятсизлик, ҳурматсизликдан бўлак нарса эмас. Ўзингиз ўйланг: бир килограмм пахта хом ашёсидан иккита кўйлак тайёрланади. Уларнинг нархи 30 сўмдан кўпроқ туради, пахтакор эса ана шу бир килограмм пахта учун 70 тийиндан ҳақ олади, холос. Заршунос меҳнатини муносиб қадрлаш, социал масалаларни муваффақиятли ҳал этиш хусусида жиддий бош қотириш даркор. Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида, шубҳасиз, ана шу масалалар хусусида ҳам атрофлича гап боради.

Оиламиз 5 гектар ер олиб, колхоз билан шартнома туздик. Ҳар қарич ер эъзозланди. Отам — Ҳажибой, қизларим — Нодира, Фароғат, Адолатлар чинакам фидойилик кўрсатиб ишладилар. Пудрат шарофати туфайли бурноғи йили ҳар гектар ердан 45 центнердан оқ олтин йиғиштирдик. Йил якунида оила бюджетига 6 минг сўм соф даромад қўшилди. Ўтган йилги натижалар бундан ҳам яхши. Ташаббускорлар сафи тобора кенгайиб бораяпти. Бу йил зиммага оширилган мажбурият қабул қилдик. Ният — ҳосилдорликни гектарига камида 3 центнерга ошириш, Ватанга фақат юқори сифатли хом ашё армуғон этиш.

Зеваржон ҲАЖИЕВА,
Урганч районидаги «Пахтакор» колхозининг звено бошлиғи, цех партия ташкилоти секретари.

Шу кунларда Бойсун районидаги «Бойсун» давлат наслчилик заводининг чўпонлари социалистик мусобақани қизғин тус олдириб, зарбдорчасига меҳнат қилишаяпти. Чорва молларини зооветеринария қоидалари асосида парваришлаш, озуқа базасини мустаҳкамлашга қаратилган тадбирлар изчил амалга оширилаяпти.

Совхоз партия комитети ишнинг муваффақиятини идеологик жиҳатдан таъминлаш, коммунистларнинг раҳнамолигини кучайтиришга алоҳида эътибор бераяпти. Долзарб мавзулардаги лекция ва суҳбатлар омма ғайрат-шижоатини оширишда муҳим омил бўлмоқда.

СУРАТДА: завод партия комитетининг секретари Х. Иброҳимов чўпонлар билан партия конференцияси хусусида суҳбат ўтказаяпти.

В. ЛЕШЕНКО фотоси.

БИЗНИНГ ТОПШИРИҚ

Бугун ҳаммамиз учун унутилмас, қувончли, ҳаяжонли кун. Ватанимиз пойтахти — Москвада Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси иш бошлайди. Анжуманда Ўзбекистон партия ташкилотидан сайланган 178 делегат иштирок этади. Улар — партия ва халқ ишига садоқатли, тадбиркор, ташаббускор кишилар. Масалан, юксак ишончга сазовор бўлганлардан бири ён қўшнимиз — Охунбобоев номли колхоз пахтачилик бригадасининг бошлиғи Эркин Каримовдир. У узоқ йиллардан буён мўл, арзон ва сифатли оқ олтин етиштиришда барчага намуна бўлиб келаяпти. Ҳамиша янгиликка интилади. Илғор иш усулларини кенг жорий этиш ҳақида жон койитади. Э. Каримов халқ депутатлари қишлоқ Советининг депутати сифатида кўпгина хайрли ишларга бош-қош бўлмоқда.

Делегат зиммасига улкан масъулият юкланган. Шубҳа йўқ, вакилларимиз анжуманда қайта қуришнинг чинакам тарафдорлари ва жангчилари сифатида қатнашадилар. Зеро, конференция ишининг муваффақияти, белгиланадиган режаларнинг нечоғли аниқ бўлиши кўп жиҳатдан уларга боғлиқ. Шу боисдан партия ташкилотлари бошчилигида пухта тайёргарлик кўрилди. Мақсадга эришишда КПСС Марказий Комитетининг Тезислари муҳокамаси муҳим омил бўлди. Пахтакор, чорвадор, боғбону соҳибкор масалага манфаатдорлик, талабчанлик билан ёндошиб, ўз коллективида, районда, республикада қайта қуриш қандай амалга оширилаётганини чуқур таҳлил қилди. Натижада баъзи ерларда меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг илғор усуллари нима учун дуруст жорий этилмаётганлиги, ошкоралик ва демократия етарли эмаслигига кимлар айбдор бўлаётгани, тўсқинлик механизмининг яшовчанлиги сабаблари ҳамда уларни келгусида тугатиш учун нималар қилиш кераклиги хусусида аниқ фикрга эга бўлинди. Делегатлар тарихий ҳужжат муҳокамаси жараёнида билдирилган қимматли таклиф ва мулоҳазалар билан атрофлича таништирилдилар. Энди уларни конференция муҳокамасига киритишга эришиш даркор. Умуман, вакилларимиз кўриладиган ҳар бир масала, ечиладиган муаммони омманинг, партиядаги ва меҳнатдаги ўртоқларнинг фикри билан таққослаб боришлари керак.

Колхозимиз аҳли шу кунларда кўтаринкилик билан меҳнат қилмоқда. Пахтакорлар дақиқалардан унумли фойдаланиб, агротехник тадбирларни оби-тобида амалга оширишаяпти. Ўзаро мусобақада коммунист Холмирза Абдуқодиров бошлиқ бригада пешқадам. Улар унутилмас йилда ҳар гектар ердан 35 центнердан пахта олишга аҳд қилишган.

Жамоат чорвачилиги ҳам бир текис ривожланаяпти. Колхоз правлениеси, партия комитети инсон омилига алоҳида эътибор бераяптилар. Ферма ходимларига қулай шароитлар яратилган. Мусобақа пешқадамлари муносиб тақдирланмоқда. Оддий кишилар орасидан беш йиллик зарбдорлари, ташаббускорлари етишиб чиқмоқда. Зинира Галимова, Анна Юревичина, Қизилгул Турушова, Галкис Асимова каби чорвадорлар қувончли ютуқларни қўлга киритишаяпти. Уларнинг фидокорона меҳнати туфайли давлатга гўшт, сут топшириш олти ойлик плани муваффақиятли бажарилаяпти. Конференция кунлари ҳаммамиз қўлни қўлга бериб, зарбдорчасига меҳнат қиламиз. Мўл-кўлчилик учун курашнинг олдинги сафларида коммунистлар боришади.

Николай ЛИ,
Ўрта Чирчиқ районидаги Ким Пен Хва номли колхоз ветерани. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

УМИДИМ КАТТА

Ишчи оиласида вояга етдим. Ота-онам қадрдон заводига ихлос қўйган оқ кўнгил, одми, ҳамиша ҳақиқатни ёқлайдиган кишилар. Улар ўзларидаги энг яхши фазилатларни менга ҳам сингдиришди. Меҳнатга кўнгил қўйдим. Ўрта мактабни битиргач «Узсельхозтехника» район бирлашмасига ишга ўтдим. Мураббийлар раҳнамолигида сидқидил тер тўкдим. 1973 йили ҳаётимда қувончли воқеа содир бўлди: КПСС аъзолигига қабул қилиндим.

Кейинчалик «Навоиазот» ишлаб чиқариш бирлашмасида касб сирларини ўргандим. Масъулиятни чуқур ҳис қилиб, коммунист деган улуғ номни қўлимдан келганича эъзозладим. Ойлик ва квартал планлари ортиғи билан бажариларди. Ҳаёт тақозоси билан Красногвардейск вино комбинатида фаолият юрита бошладим. Ҳалол меҳнат қилиб кам бўлмадим. Уч чақириқдан буён халқ депутатлари Самарқанд область Совети депутати, иккинчи марта область партия комитети аъзоси этиб сайландим.

Москвага катта умидлар билан йўл олдим. Агар анжуманда менга сўз беришса коммунист ўрни, масъулияти ҳақида гапираман. Комбинатимиздаги аксарият КПСС аъзолари янгича талаблар асосида иш юритиб, тадбиркорлик, ташаббускорлик кўрсатишмоқда. Аммо ҳали орамизда улуғ номга доғ тушираётган, номақбул хатти-ҳаракатлари билан юзимизни ерга қаратаётган коммунистлар ҳам йўқ эмас. Масалан, транспорт цехи шофёри Қаршиев, аппарат цехи ишчиси Ирисбоевни партия йиғилишларида бирон марта бўлсин жон куйдириб гапиришганини, талабчанлик, изчиллик кўрсатишганини эслолмайман. Ҳа, лоқайдлик, расмиятчилик ҳамон давом этаяпти. Бошланғич ва цех партия ташкилотлари ўз иш услубларини суст қайта қуришаяпти. Шу боисдан баъзи цехларда янгиланиш нафаси сезилмаётир. Меҳнат интизомини бузиш, исрофгарчиликка йўл қўйиш ҳоллари давом этмоқда. Коммунистлар буларни кўра-била туриб, камчиликларга қарши қатъий курашишмаяпти. Яқинда транспорт цехи партия ташкилоти секретари билан очиқчасига суҳбатлашдим. У баъзилар ҳатто аъзолик бадалларини вақтида тўлашмаётганини куйиниб гапирди. Буларнинг ҳаммаси мени ўйлашга, мушоҳада юритишга мажбур этди.

Гап шундаки, сўздан амалий ишга ўтолмаяпмиз. Бошланғич партия ташкилотлари жанговарлигини ошириш, коммунистларнинг қайта қуриш иши учун масъулиятини кучайтиришга қаратилган тадбирлар ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамланмаётганлиги сабабли қоғозда қолмоқда. Ҳар бир иш жойида зўр уюшқоқлик, талабчанлик вазияти мустаҳкам қарор топдирилмас экан, орзулар саробга айланади. Коммунист ҳар ишга масъул! Конференцияда ана шулар хусусида фикр билдирмоқчиман.

Надежда УХАНЕВА,
Булунғур районидаги «Красногвардейск» вино комбинати компрессор қурилмасининг машинисти, Самарқанд область партия комитетининг аъзоси.

Келажак олдида масъул

Демократия, ошкоралик кун сайин жамиятимиз ҳаётига чуқурроқ кириб бормоқда. Тўғри сўзлашга, хато ва камчиликларни хаспўшламасликка ўрганаяпмиз. Самараси — худди кафтдагидай. Қисқа давр ичида бирмунча ютуқларга эришдик. Жумладан, мактаб ислоҳотига анча аввал киришилган бўлса-да, амалда кейинги икки йил ичида масалага жиддий эътибор берила бошланди.

Мен тарих ва жамиятшунослик фанидан дарс бераман. Тарихимиз ҳақидаги мунозарали фикрлар эътиборга олиниб, дарслар янги программа асосида ўтказилаяпти. Аммо дарсликлар ўша-ўша. Шундай бўлгач бирон-бир ижобий натижага эришиш қийин. Шу боисдан бу йил тарих фанидан олинадиган давлат имтиҳони бекор қилинди. Лекин бу ўқитувчиларга енгиллик туғдирмайди. Ўрта мактабни тугаллаб кетаётган ёшлар тарихимизни барча мураккабликлари билан билишлари керак.

Мактаб ислоҳоти ўқитувчидан катта маҳорат талаб қилади. Тўғри, ўқувчининг фикрлаш кўлами, билими қанчалик кенг бўлиши биринчи навбатда бизга боғлиқ. Аммо педагог меҳнатини енгиллатиш, ўқувчи дунёқарашини шакллантириш учун аввалambор замонавий моддий-техника базасига эга бўлишимиз зарур. Афсуски, биз мактабни қайта қуришдек муҳим ишга жуда кеч киришдик. Шу сабабли ўтмиш хатоларини тузатишимиз ҳам оғир кечмоқда.

Масалан, мен ишлаётган мактабни олиб кўрайлик. Маълумки, эндиликда ўқувчиларнинг касб-кор таълимига ҳам жиддий эътибор берилмоқда. Маориф ва бошқа органлар амалий ёрдам бериш ўрнига конкрет натижа талаб қилишади. Ахир, яроқсиз ускуналар билан жиҳозланган кабинетда ўтилаётган меҳнат таълими дарслари қандай самара берсин?

Партия ўқитувчилар олдига масъулиятли вазифа қўймоқда: ўқувчиларга билим бериш билан бирга уларни мустақил ҳаётга тайёрлашимиз лозим. Тан олиш керак, мактабларни битириб чиқаётган ёшларимизнинг кўпчилиги ўз ўринларини топиб кетолмаяптилар. Кечагина мактаб партасида сабоқ олган ўсмирларнинг ҳатто жиноятга қўл ураётганликларидан кўз юмишга ҳаққимиз йўқ. Бу тўғридан-тўғри тарбия ишларимизнинг ночорлигини кўрсатиб турибди.

Хўш,. аҳволни тузатиш учун нима қилиш керак?

Мактабларда уч йилдан бери «Оила этикаси ва психологияси» алоҳида фан сифатида ўтилмоқда. Лекин дарсликда бевосита Ўзбекистон шароитига хос удумлар, оила тарбиясига кам эътибор берилган. Республикамиз педагог-олимлари эса махсус дарслик яратишни ҳамон пайсалга солиб келишмоқда.

Яна бир масала — миллий мактабларда рус тилини ўқитиш ҳақида бир неча йиллардан бери гапирилади. Аммо кутилган натижага эришилмаяпти. Сабаби: биринчидан, тажрибали ўқитувчилар етишмаса, иккинчидан, бу фан бўйича ҳам мавжуд программа талабга жавоб бермайди.

Маорифимиз муаммолари жуда кўп. Уларни бартараф этиш учун тинимсиз меҳнат қилишимиз, келажак олдидаги масъулиятни унутмаслигимиз керак.

Фарида АКБАРОВА,
Чортоқ шаҳридаги 9-ўрта мактаб ўқитувчиси.

ЎН ИККИ ОЙДА ЭМАС, ЎН БИР ОЙДА

Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига социалистик мусобақани ҳар томонлама авж олдирган колхозимиз меҳнаткашлари гўшт ва сут етиштириш ярим йиллик планини шараф билан бажардилар. Давлатга 51 тонна ўрнига 63,2 тонна гўшт топширилди. Бу планнинг 123 процентини ташкил этади. Сут топшириш бўйича ҳам муайян ютуқларга эришилди: 202 тонна, яъни ўтган йилгидан 30 тонна кўп маҳсулот топширилди.

Қарамоғидаги ҳар сигирдан 2.800—3.000 килограммдан сут соғиб олишга қарор берган Сафура Тожиева, Авазжон Абдалова сингари илғорлар мусобақада пешқадамлик қилишмоқда.

Чорвадорларимиз муваффақиятларни янада мустаҳкамлаб, йиллик планни ўн бир ойда бажаришга аҳд қилишди.

Берди ДЎСЧОНОВ,
Элликқалъа районидаги «Қирққизобод» колхози тафтиш комиссиясининг раиси.

САЛОМАТЛИК БЎЛСИН!

Яқин-яқингача медицинамиз ютуқларини кўкларга кўтариб мақташ, статистика маълумотларини мисол қилиб, эришган озгина муваффақиятларимизни жаҳон тиббиётининг энг илғор кўрсаткичларига тенглаштириш одат тусига кирганди. Агар рақамларга эътибор бериладиган бўлса, ҳақиқатан ҳам шундай: Улуғ Октябрь революциясигача Ўзбекистонда бор-йўғи 139 та врач бўлган. Ҳозир 250.000 дан зиёд медицина ходими халққа хизмат қилаяпти. Уларнинг 63 минг нафари малакали врачлардир. 5 та олий, 39 та ўрта махсус билим юртларида кўплаб врач, ҳамшира ва фельдшерлар тайёрланмоқда. 2.827 амбулатория ва поликлиника, 232.155 кишига мўлжалланган шифохоналар мавжуд. Кейинги йилларда республикамиз чин маънода Ўрта Осиё регионининг медицина марказига айланди. Тошкентда махсус кардиология, терапия, нейрохирургия бўлимлари ишлаб турибди.

Хўш, нега медицинамиз хизматидан кўпчилик қаноат ҳосил қилмаяпти, болалар ўлими камаймаяпти, деган савол туғилиши табиий. Очиғи, икки оғиз сўз билан жавоб бериш қийин. Шу боис ечимини кутаётган муаммоларга тўхталмоқчиман. Шаҳар билан қишлоқни тенглаштириб бўлмайди. Республикамиз пойтахтида ўта мураккаб операциялар амалга оширилаётган бир пайтда қишлоқларимизда оддий дори-дармонлар ҳам етишмаяпти. Касалхоналардаги аҳвол ниҳоятда ачинарли.

Ишнинг муваффақияти моддий-техника базасига боғлиқ. Сир эмас, аксарият қишлоқ шифохоналари эски, мослаштирилган биноларда жойлашган. Замонавий медицина асбоб-ускуналаридан бу шароитда ёлчитиб фойдаланиб бўлмайди.

Турғунлик йиллари экономикасидаги нохуш ҳолатлар жиддий муаммоларни юзага келтирди. Тадбирлар оғиздагина амалга ошди. Оқибатда соҳада иш издан чиқди. Таъмагирлик, масъулиятсизлик кучайди. Ўзбекистонда аҳоли жон бошига ҳисобланганда врачлар сони иттифоқ даражасидан анча паст эканлиги ташвишли ҳол.

Саломатлик — бебаҳо бойлик. Шундай экан, медицина хизмати одамлар орзу қилган даражада бўлиши керак.

Абдумалик ТОҒАЕВ,
Бекобод район марказий шифохонаси бўлим мудири, район партия комитетининг аъзоси.

СЎЗИМИЗ—СЎЗ

Йил бошида бўрдоқичилик фермамиз коллективи конференция очиладиган кунга гўшт етиштириш йиллик планини бажариш мажбуриятни олганди. Сўзимизнинг устидан чиқдик. Белгиланганидан уч тонна зиёд, яъни 161 тонна гўшт топширдик. Бу ўтган йилгидан 40 тонна кўп демак. Сўқимга топширилган ҳар бир қорамол оғирлиги ўртача 470 килограммданни ташкил этди. Эришилган муваффақиятга Насибулло Йўлдошев, Абдулҳамид Иброҳимов ва бошқа молбоқарлар муносиб ҳисса қўшдилар. Бўрдоқибоқарларимиз суръатни бирор дам сусайтирмаяптилар. Қорамолларнинг суткалик семириши бир килограммга етаяпти.

Колхозимиз сут етиштириш ярим йиллик планини ҳам ошириб адо этди: давлатга 504 тонна ўрнига 514,7 тонна маҳсулот топширилди.

Жамолиддим МАҲМУДОВ,
Қува районидаги Меҳнат Қизил Байроқ орденли «Коммунизм» колхози молбоқари.

МАРРА ЭГАЛЛАНДИ

Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига бутун мамлакат бўйлаб кенг ёйилган социалистик мусобақада участкамиз бинокорлари қувончли ютуқларни қўлга киритдилар. Коллективимиз ана шу меҳнат беллашувига фақат кўчма колоннада эмас, балки трестда ҳам биринчилар қаторида қўшилган эди. Бунёдкорларимиз партия анжумани очиладиган кунгача етти ойлик топшириқни ошириб бажариш юзасидан ўз зиммаларига мажбурият қабул қилишганди. Халқимиз ваъда вафоси билан қимматли деб бежиз айтмаган. Қурувчиларимиз белгиланган маррани беками-кўст адо этиш учун йил бошидан бери фидокорона меҳнат қилдилар.

Конференция бўсағасида ҳисоб-китоб чиқарилганида участкамиз мажбуриятда кўзда тутилганидек етти ойлик топшириқни эмас, балки саккиз ойликни ошириб ўринлатганлиги маълум бўлди. Райондаги Наримонов номли колхозда 90 ўринли болалар боғчаси, Ленин номли колхозда фельдшерлик-акушерлик пункти, Карл Маркс номли колхозда 504 ўқувчига мўлжалланган мактаб ва Энгельс номли колхозда ҳаммом бинолари қурилишида 410 минг сўмликдан зиёд бинокорлик ишлари адо этилди. Участкамиз бригадалари ўртасида ҳам меҳнат беллашуви авж олдириб юборилган. Социалистик мусобақада Тельман Ҳамроев ва Мардон Беҳбудов бошлиқ коллективлар олдинги сафда боришаяпти. Меҳнат унумдорлигининг ошиши, иш сифатининг янада яхшиланишида Субҳон Азимов, Ҳаёт Гадоев, Ибод Азимов, Раҳмат Камолов, Тўймурод Шокиров сингари қўли гул қурувчиларимизнинг ҳиссаси катта бўлаяпти.

Коллективимиз графикдан икки ой ўзиб кетганлигида хўжалик усулига ўтиб ишлаётганлигимиз муҳим аҳамият касб этмоқда. Янги усул қурувчиларнинг моддий манфаатдорлигини ошириб, ҳар бир юмушнинг ўз вақтида, сифатли адо этилишини таъминламоқда. Буларнинг ҳаммаси бинокорларимизни янги-янги марраларни забт этишга ундаяпти. Бунёдкорларимиз конференция ўтказилаётган йилда планга қўшимча 100 минг сўмликдан зиёд қурилиш-монтаж ишларини бажаришга азму қарор қилган ҳолда ишлаяптилар.

Д. ҚОЗОҚОВ,
Ромитан районидаги механизациялашган 191-кўчма колонна прораби.

ҒАЛЛАОРОЛНИНГ САРА ДОНИ

«Ҳозирги дунё қанчалик ривожланмасин, тараққиёт қанчалик жадаллашмасин, бугунги цивилизация ҳар қандай чўққиларга кўтарилмасин, азалий масала — озиқ-овқат масаласи кўндаланг бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда, — деб таъкидлади Михаил Сергеевич Горбачев КПСС Марказий Комитетида агросаноат комплекси пудрат коллективларининг бир гуруҳ ходимлари билан ўтказилган учрашувда. — Шу боисдан ғаллакор деҳқон касби ҳам абадийдир. Заминда инсон меҳнатининг самаралари — ҳар бир жамият тараққиётининг қай даражасида эканлигидан қатъий назар унинг учун энг зарур шартдир». Районимиз ғаллакорлари ўзларининг азалий касбларини ардоқлаб, Озиқ-овқат программаси ижросига баҳоли қудрат ҳисса қўшиб келмоқдалар. Ҳар йили Ватанга лалми ердан 45—50 минг тонна сара дон тортиқ этилаяпти. «Ғаллаорол» совхозининг Усмон Қўчқоров бошқараётган 1-наслчилик фермаси, Ғафур Ғулом номли совхознинг Ғафур Ҳожимуродов бошқарувчи бўлган 2-бўлими, «Гулистон» совхозининг Шоймамат Эшматов бошлиқ бригадасида ҳосилдорлик гектар ҳисобига 16—18 центнерни ташкил этмоқда. Бундай ютуққа соф шудгорни жорий этиш, интенсив технологияни қўллаш, сара уруғ тайёрлаш ҳамда экишни оптимал муддатда ўтказиш, органик ва минерал ўғитлар билан озиқлантириш, ўрим-йиғимни оқилона ташкил этиш орқали эришилмоқда.

Жорий йилда ҳам 50.421 гектар ерда 55 минг тонналик хирмонни қоплайдиган даражада мўл ҳосил етиштирилди. Жами майдонга ўтган йилнинг кузида арпа ва буғдой сепилганди. 23 бригада, жумладан 20 та звено, 8 та оила пудрат усулида иш олиб борди. Пайкалларга маромида ўғит солинди, майсалар кимёвий ўтоқ қилинди, майдонларнинг бир қисми сел ва булоқ суви билан қўшимча суғорилди. Айни пайтда 203 та комбайн, 98 та дон тозаловчи агрегат, кирмонжойлар, йўл ва кўприклар барвақт созлаб қўйилди.

Район агросаноат бирлашмаси ва хўжаликларнинг мутахассислари ҳамкорликда ўрим-йиғимни 24 иш кунида тугаллаш тадбирларини ишлаб чиқдилар. Шунга асосан 24 та отряд ташкил этилди. Уларда ғалла ўриш, ҳосилни ташиш, маданий-маиший ва техника хизмати кўрсатиш, ёнилғи-мойлаш материаллари билан таъминлаш, сомонни тойлаш ва ер ҳайдаш звенолари фаолият кўрсатишмоқда. Бу звенолар транспорт, эҳтиёт қисмлар, кундалик эҳтиёж моллари билан таъминланган. Бирлашма ва ҳар бир хўжаликда сифат комиссияси ишлаб турибди. Мусобақа шу комиссия хулосалари асосида якунланиб, ғолиблар ҳам моддий, ҳам маънавий рағбатлантирилаяпти. Ана шу тадбирлар туфайли ўрим-йиғим жадал бормоқда. Ҳар куни 2.000—2.200 гектар майдондаги ҳосил саранжомланмоқда.

«Биз Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси ўз ишини давом эттираётган кунларда зарбдорларча ишлаймиз. Ҳар комбайннинг иш унумини 10—12 гектарга етказамиз! Ҳосилнинг бир грамми ҳам нобуд бўлишига йўл қўймаймиз!» — ғаллакорларимизнинг аҳди шундай.

У. ТОЖИЕВ,
Ғаллаорол район агросаноат бирлашмаси кенгашининг раиси.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советида

(Боши 1-бетда).

1989—1995 йилларда психатрия касалхоналари ва наркология диспансерларини руҳий беморлар — инвалидларга меҳнат таълими бериш ҳамда уларни ишга жойлаштириш учун ихтисослаштирилган корхоналар (цехлар, участкалар), ичкиликбозлик, гиёвандлик ва заҳарвандликка чалинган беморларга медицина ёрдами бериш учун хўжалик ҳисобидаги наркология кабинетлари, амбулаториялар қуриш ва фойдаланишга топшириш юзасидан топшириқлар белгиланди.

Медицина кадрларини профессионал танлаш ва тайёрлаш системасини такомиллаштириш мақсадида СССР Соғлиқни сақлаш министрлигига, СССР Халқ таълими давлат комитети ҳамда иттифоқдош республикалар Министрлар Советларига 1989—1990 йилларда умумий таълим мактаблари ўқувчиларининг медицина профилидаги мактабларо ўқув-ишлаб чиқариш комбинатларида ўқишини кенгайтириш вазифаси топширилди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги билан иттифоқдош республикалар Министрлар Советларидан соғлиқни сақлаш муассасаларида шафқатсизлик, тошбағирлик, қўполлик, бюрократизм ва таъмагирлик сингари салбий ҳолларга барҳам беришнинг қатъий чораларини кўришни талаб қилдилар. Медицина ва фармацевтика ходимларининг ҳуқуқлари, уларнинг вазифалари ва профессионал бурчни бузганлик учун масъулиятлари тўғрисидаги қонунларни ўзгартиришга доир таклифларни тайёрлаш вазифаси топширилди.

Медицина ходимларини ва соғлиқни сақлаш системаси бошқа ходимларини рағбатлантириш мақсадида «Иттифоқдош республикада хизмат кўрсатган соғлиқни сақлаш ходими» фахрий унвонини таъсис этиш зарур, деб топилди.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлигига, иттифоқдош республикалар Министрлар Советлари ҳамда СССР Медицина фанлари академиясига катта-катта касалхоналари бўлган медицина илмий тадқиқот институтлари ва олий мактаблари бирлашмаларини ташкил қилиш, илмий тадқиқот муассасалари балансида профилли кафедраларни жойлаштириш таклиф этилди. СССР Медицина фанлари академияси, илмий тадқиқот институтлари ҳамда медицина олий мактаблари кафедраларининг илмий тадқиқотлар натижаларининг жорий этилиши учун масъулияти оширилади. Илмий ишланмаларни планлаштириш, прогноз қилиш, уларга эксперт баҳосини бериш масалаларини ҳал этиш, СССР Фанлар академияси ва иттифоқдош республикалар фанлар академиялари билан, халқ хўжалиги бошқа тармоқларининг илмий тадқиқот муассасалари билан ҳамкорликни мувофиқлаштириш вазифалари академия зиммасига юкланади.

Халқ депутатлари маҳаллий Советлари, министрликлар ва идоралар медицина ва фармацевтика ходимлари ҳамда улар оила аъзоларининг меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитларини яхшилаш чораларини кўрсин. 1988—1990 йилларда даволаш-профилактика муассасаларида ходимлар учун нақд пулга иссиқ овқат, шунингдек беморлар учун пул тўланадиган қўшимча овқат ташкил этиш мўлжалланади.

Соғлиқни сақлаш системаси моддий-техника базасини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш учун 1989—1995 йилларда ҳар сменада 1 миллион кишини қабул қиладиган амбулатория-поликлиника муассасаларини, 500 минг ўринли касалхона муассасалари ва диспансерларни, 4,4 минг ўринли чақалоқлар уйлари, 41 минг ўринли болалар санаторийларини қуриш ва фойдаланишга топшириш кўзда тутилади. Илмий муассасалар бинолари ва лаборатория корпусларини, санитария-эпидемиология станцияларини, дорихона ҳамда дорихона омборлари, олий ва ўрта медицина ўқув юртлари ҳамда фармацевтика ўқув юртларининг ўқув-лаборатория корпусларини, врачлар малакасини ошириш институтлари ва ўқувчилар, студентлар, аспирантлар ҳамда тингловчилар учун ётоқхона ва ошхоналар қуриш, шунингдек касалхона-поликлиника муассасаларини ҳамда қон қуйиш станцияларини реконструкция қилиш юзасидан топшириқлар белгиланди.

СССР уй-жой қуриш ва социал масалалар банкига 1989 йилдан бошлаб соғлиқни сақлаш органларига хўжалик ҳисобидаги соғлиқни сақлаш муассасалари қуриш учун қарз бериб туриш вазифаси топширилди. Соғлиқни сақлаш муассасаларининг типовой ва якка тартибдаги лойиҳалари қайтадан кўриб чиқилади, шу муассасаларни замонавий медицина техникаси билан жиҳозлаш ҳамда капитал-ремонт қилиш учун бериладиган маблағ нормативлари анча кўпайтирилади.

1989 йилда соғлиқни сақлаш муассасаларининг қозонхона, кирхона, ташқи ва ички сув таъминоти системалари, энергия таъминоти ва иситиш системаларини тегишли ташкилотлар ҳамда корхоналар балансига ўтказиш мўлжалланади.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети СССР Госплани, министрликлар ва идоралар зиммасига СССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг ҳаётий зарур дори-дармон воситалари ҳамда медицина асбоб-ускуналарининг энг муҳим турлари ва медицина аҳамиятидаги ашёлар ишлаб чиқариш ҳамда уларни етказиб бериш хусусидаги таклифларини давлат буюртмасига киритиш вазифасини юклади. Соғлиқни сақлашни дори-дармон ҳамда медицина аҳамиятидаги ашёлар билан таъминлаш хусусида 1989—1995 йилларга мўлжалланган топшириқлар белгиланди.

1991 йил 1 январидан бошлаб соғлиқни сақлаш муассасаларида дори-дармон ва боғлов воситалари; юмшоқ ашёлар харид этишга харажат нормаларини ошириш, 1992 йилнинг 1 январидан бошлаб эса овқат харажат нормаларини кўпайтириш мўлжалланади. Медицина муассасаларини техника билан, махсус ва хўжалик асбоб-ускуналари, мебель, асбоблар, беморларга қараш ашёлари билан таъминлашни яхшилаш кўзда тутилган.

ВЦСПСнинг ҳар йили меҳнатга вақтинча лаёқатсизликнинг камайиши натижасида тежалган маблағларнинг бир қисмини соғлиқни сақлашни ривожлантириш тадбирлари учун сарфлаш тўғрисидаги таклифи қабул қилинди.

Бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотларнинг меҳнат коллективларига ўз ходимларига хизмат қилувчи соғлиқни сақлаш муассасаларида дори-дармон ва боғлов воситалари, инвентарь ва юмшоқ ашёлар харид этишга харажатларни кўпайтириш учун иқтисодий рағбатлантириш фондларидан қисман фойдаланиш тавсия этилди.

Тиббий муассасаларнинг раҳбарларига 1989 йилдан бошлаб муассасалар штат рўйхатини белгиланган маош фонди миқёсида, шунингдек уларнинг харажатлари сметасини жорий харажатларга ажратилган маблағ миқёсида тасдиқлаш ҳамда унга иш ҳақи, овқатланиш ва дори-дармон харажатларидан ташқари ўзгартишлар киритиш ҳуқуқи берилди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети одамлар соғлиғини сақлаш тўғрисида ғамхўрлик қилишни энг муҳим социал вазифалардан бири, деб ҳисоблаб, партия ва совет органлари, касаба союз, комсомол ташкилотлари ва бошқа жамоат ташкилотлари, министрликлар ва идоралар, барча соғлиқни сақлаш ходимлари партия ва ҳукуматнинг совет кишилари соғлиғини сақлаш, халқ соғлиғини сақлаш ишларини ва медицина фанини янада ривожлантириш, аҳолига медицина ёрдами сифати ва маданиятини тубдан ошириш масалалари юзасидан чиқарган қарорлари муваффақиятли амалга оширилиши учун зарур чораларни кўрадилар, деб қатъий ишонч билдирадилар.

Элликқалъа районидаги «Қирққизобод» колхозининг илғор сигирсоғари, коммунист Жамила Холбоева бугун очиладиган Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига ёруғ юз билан келди: у қарамоғидаги 20 бош говмишнинг ҳар биридан 1.500 килограммдан сут соғиб олди. Бу билан йил якунида эришилажак 3000 килограммлик марранинг забт этилишини амалда исботлади.

Р. СОДИҚЗОДА фотоси.

Мен коммунистман

Мен коммунистман,
мен — XX аср одами,
оламни янгилай, қурай деб қайта,
«Байналмилал» гимнини айта,
эрк учун бўлган жанглар домидан чиқиб
келдим,
курашларда чиниқиб келдим.
Мени минг йил кутди зориқиб олам,
лек осон бўлмади илк қадамларим,
бўлди енгилган дамларим,
ва лекин бўлмади мағрур бошим ҳам,
букилмади метин иродам.
Енгилган дамларим дарс берди менга,
енгилган дамларим айланди муаллимимга.
Оёқ-қўлим занжирбанд ўргандим жанг
қилишни,
мухолифлар ҳолин танг қилишни.
Бўрондай олишдим,
довулдай солишдим.
Турмаларда ётдим йиллаб,
совуқ девор бўлди болишим,
лекин замон эшитмади нолишим.
Лабда кулги,
дийдам кўрмай ёш
жаллод кундасига дадил қўйдим бош.
Қийнадилар мени обдон,
мени обдон азобладилар.
Билмадилар қилганин хато:
қийнаб-қийнаб хўп тобладилар,
Бу қаҳримга қаҳр қўшди,
ғазабимга ғазабим.
Томирларда қоним жўшди,
таранглашди асабим.
Парча-парча қилиб ташладим
занжирлар, кишанларни.
Тумтарақай қилиб қочирдим
минг йиллик душманларни.
Дош бермади менга Антанта,
уни енгиб қилдим тантана.
Коммунистман, ахир, мен,
мен — XX аср одами.
Курашлар бўронида суздим,
эски замон меҳварин уздим.
Ҳали оқсоч тарих кўрмаган
янги замон туздим.

Енгдим жаҳолатни,
адоватни енгдим.
Адолат жангларида топилмади тенгим.
Қалби чағир тошларга тирбанд
бўлиб минг йил ўтган занжирбанд —
оловбардор Прометей каби
эзгу ишга чорлади қалбим.
Ёздим ғазабимни қон билан тошга,
Эркни байроқ қилиб кўтардим бошга!
Мен коммунистман,
мен — XX аср одами,
Чинакам ошиқ эдим
ҳақ иш учун курашга.
Ҳеч нарсадан ҳайиқмадим,
ўзни отдим оташга.
Чоризм кўринди кўзларимга дор,
Кечаларим кечди бедор.
Мени чорлади жангга
жасур, довюрак қалбим.
Юракдаги туғёнларим,
ҳисларим, ҳаяжонларим
сафарбарлик эълон қилди.
Ўзини эрк учун отди курашга,
Ўзини қурбон қилди.
Бахтимни изламадим
термулиб юлдузларга,
мен орзуманд эдим сирли изларга.
Сирли ҳаёт сирини билмоқ истадим,
дунёдаги йўлларни яқин қилмоқ истадим,
дунёдаги йўлларни ёрқин қилмоқ истадим.
Мен коммунистман,
мен — XX аср одами.
Қонимда қулбоболарнинг қаҳри бор,
зиндонлар, турмаларнинг заҳри бор.
Уқлар кўкрагимни қилган дабдала,
қонимга бўялган қир, дала.
Ва лекин қайтмадим аҳдим, ниятимдан,
жонимни аямадим жумҳуриятимдан.
Узимни қилдим бахшида,
Ўлмас бўлиб қолдим авлодлар қўшиғида.
Курашлар оловида бўлдим байроқдор,
ахир, мен коммунистман —
XX аср одамиман исёнкор!

Талъат СОЛИЕВ.

АГРОСАНОАТ АХБОРОТИ

ИЗБОСҚАН

«Партия XX съезди» колхозида пахтакорлик касбини шарафлаётган донгдор кишилар талайгина. Ленин ордени соҳиблари Усмонжон Худойберганов ва Оқийўл Жўраев, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ўктам Соҳибов, Ўзбекистон Компартияси XXI съезди делегати Тўлқин Қодировлар шулар жумласидан. Улар бошлиқ бригадаларда ҳар йили мўл ва арзон пахта етиштиришляпти. Бу коллективлар жорий йилда ҳам гектар ҳисобига 34—36 центнердан оқ олтин хирмони уйиш мақсадида ғўза парваришини тобора қизитмоқдалар. Деҳқон меҳрига қонаётган ниҳоллар кун сайин яшнаяпти.

Б. МАВЛОНОВ.

ХЎЖАОБОД

«Ленинизм» колхозининг Нурмуҳаммад Дўсматов бошлиқ бригадаси азаматлари жорий йилда 98 гектар ернинг ҳар гектаридан 32 центнердан юқори сифатли хом ашё етиштиришга аҳд этишган. Ҳозиргача ғўза уч марта комплекс ишловдан чиқарилди. Айни паллада суғориш икки сменада олиб борилаяпти.

Колхозчиларнинг унумли ишлашлари ва кўнгилли ҳордиқ чиқаришлари учун шийпонда қулай шароит яратилган. Ғолиблар ҳам моддий, ҳам маънавий рағбатлантирилаяпти. Изчил тадбирлар туфайли ниҳоллар дуркун ўсмоқда.

Р. ЖУМАНИЁЗОВА.

УЧҚЎРҒОН

Тўхташбой Мамажонов бошлиқ бригада деҳқонлари ғўза парваришида Охунбобоев номли колхозда пешқадам. Меҳнат аҳли Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси бўладиган йилда давлатга 96 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан оқ олтин ҳадя этиш ниятида ғайрат кўрсатмоқда. Механизаторлар Раҳимжон Олтинов ва Валижон Раҳмоновнинг ҳар бири кунига 6—7 гектар картани сифатли культивация қилмоқда. Маҳмуджон Раҳматуллаев, Собиржон Исмоилов, Лолахон Пирназарова, Ҳафизахон Рустамова сингари сувчи ва колхозчилар эса ниҳолларни саратон сувига қондириб, бегона ўт босишига йўл қўймаётирлар.

А. БЕКМИРЗАЕВ.

ҒУЗОР

Ленин номли совхознинг марказий қўрғонида Бегим Пардаев бошлиқ бригада шарафига байроқ кўтарилди. Меҳнат аҳли жорий йилда 68 гектар майдонда деҳқончилик қилаяпти. Давлатга 136 тонна ўрнига 150 тонна ипак пахта сотилади. Шу ниятда чигит барвақт экилиб, тўлиқ гектарлар ҳосил қилинди. Культивациялаш, яганалаш ва озиқлантириш агротехника қоидалари асосида амалга оширилди. Бунинг самараси кўзга яққол ташланмоқда: ғўза текис шоналади.

Шу кеча-кундузда бутун эътибор ниҳолларни суғоришга қаратилган. М. Болтаев, С. Жабборов, Ч. Юсупов каби миришкор сувчилар пайкалларни оби ҳаётга қондирмоқдалар.

Н. ҚУРБОНОВ.

ҒОЛИБЛАР САФИДА

Партия анжумани арафасида цехимиз коллективи, қолаверса корхонамиз ишчи-хизматчиларининг ўтган ярим йиллик фаолиятига хаёлан назар ташладим. Рақамларни, буюртмачиларга етказиб берилган маҳсулотларни чоғиштириб таҳлил этаркансан, анчагина қувончли ютуқлар қўлга киритилганлигига ишонч ҳосил қиласан киши. Заводимиз асосан техника воситаларини, сув насосларини ремонт қилиш ва қайта тиклашга ихтисослаштирилган. Шу жиҳатдан маҳсулотни реализация қилиш ва шартнома мажбуриятларини бажариш юзасидан ўтказилган республика мусобақасида фахрли учинчи ўринни эгаллаганлигимиз бизни қувонтиради, албатта.

Тоққа чиққан чўққини кўзлар деб жуда ҳақ гапни айтишган. Яъни, ҳар бир коллектив эришилган натижалар билан ҳеч қачон чекланиб қолмайди. Моддий-техника таъминотида узилишлар бўлмаганида, мавжуд имкониятларни изчил ишга солганимизда янада юқорироқ ўринларни эгаллашимиз тайин эди. Шу аснода корхонамиз таъминотчилардан 112 минг сўмлик зарур ускуналарни ололмаганлиги сабабли 31 та насос ўз вақтида реализация қилинмай қолганлигини айтиб ўтиш зарур. Бутуниттифоқ XIX партия конференциясида камчилик ва нуқсонларни бартараф этиш хусусида жиддий гаплар айтилиши, долзарб муаммолар муҳокама қилинишини назарда тутган ҳолда юқоридаги мулоҳазаларни тилга олдим. Аслида кенгроқ қараганда партия анжумани меҳнат коллективларида, коммунистлар ва партиясизлар ўртасида аллақачон бошланиб кетган. КПСС Марказий Комитетининг Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига Тезислари партия йиғилишларида, матбуот, телевидение, радиода муҳокама қилиниши жараёнида қимматли таклиф ва мулоҳазалар билдирилди. Халқимизнинг барча қатламларини қамраб олган бу улкан муҳокама энг муносиб вакиллар иштирокида давом эттирилади. Ушбу анжуманда қайта қуриш, демократиялаш ва ошкораликни таъминлашнинг кенг миқёсларига йўл очилишига шак-шубҳам йўқ.

Б. ХОЛМУҲАМЕДОВ,
Андижон областидаги Оқёр ремонт заводи цех бошлиғи.

МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

Сариосиё шағал заводининг коллективи иккинчи ярим йиллик ҳисобидан 30 минг куб метрдан кўп шағал ва қум берди. Бу Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига зиммага олинган мажбуриятларда кўзда тутилганидан уч баравар ортиқдир.

Истеъмолчиларга шартномаларда белгиланган муддатларда маҳсулот юборилмоқда. Булар орасида Қорақалпоғистоннинг, Хоразм, Бухоро, Сурхондарё областлари, шунингдек Туркманистон Чоржўй областининг ирригация объектлари бор.

Корхона икки йилдан бери коллектив пудрат асосида ишламоқда. Бу эса ишлар суръатини юксалтирди. Бу ерда машина-ускуналар янгиланди, барча сермеҳнат жараёнлар автоматлаштирилди. Ишчиларнинг моддий таъминоти ҳам яхшиланди: бу йил ўртача иш ҳақи бултурги кўрсаткичдан 25 сўм ортди. Фойда ҳисобидан 140 ўринли болалар боғчаси қурилди. Ҳозир корхона сувдан такрорий фойдаланиш комплексини яратишда қатнашмоқда. У соҳилида завод ишчилари яшайдиган ва меҳнат қиладиган Тўпаланг дарёсини булғанишдан сақлайди.

(ЎзТАГ).

В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалиги фанлари академиясидан

ВАСХНИЛнинг янги аъзолари

ВАСХНИЛ аъзолигига сайлов ўтказиш ҳақидаги ВАСХНИЛнинг 1988 йил 21 февралдаги эълонига биноан илмий муассасалар, олий ўқув юртлари, давлат ва жамоат ташкилотлари томонидан ВАСХНИЛ ҳақиқий аъзолигига 108, мухбир аъзолигига 282 номзод кўрсатилди.

ВАСХНИЛ уставига биноан шу йил 14—15 июнда бўлиб ўтган ВАСХНИЛ умумий йиғилишида 41 ҳақиқий, 43 мухбир аъзо сайланди.

Ўзбекистондан қуйидагилар ВАСХНИЛнинг ҳақиқий аъзолари (академиклар) этиб сайландилар:

Маҳмуд Мирзаевич МИРЗАЕВ, Саидмаҳмуд Нўъмонович УСМОНОВ, Зебри ШАМСУДДИНОВ эса ВАСХНИЛ мухбир-аъзолигига сайланди.

Маҳмуд Мирзаевич МИРЗАЕВ

Қирқ йилдирки, Маҳмуд Мирзаев Ўрта Осиёдаги йирик илм маскани— академик Р. Р. Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик илмий тадқиқот институтига раҳбарлик қилмоқда. М. Мирзаев 1921 йилда таваллуд топди, 1943 йилда Тошкент қишлоқ хўжалиги институтини олим-агроном ихтисослиги бўйича битириб чиқди.

М. Мирзаев 1975 йилда қишлоқ хўжалиги фанлари доктори илмий даражасини олди. 1978 йилда ВАСХНИЛ мухбир аъзолигига сайланди.

М. Мирзаев боғдорчилик ва узумчилик соҳасида забардаст олим, унинг шу соҳага бағишланган 300 илмий иши босилиб чиққан. Улар орасида 10 та йирик монография бор. Олим Ўзбекистоннинг тоғ ва тоғолди районларини боғ-роғларга айлантириш борасида чуқур тадқиқотлар олиб бормоқдаки, бу республикада мева-узум етиштиришни кўпайтириш имкониятларини бермоқда.

М. Мирзаев ҳақли равишда республиканинг бош боғбони саналади. Унинг раҳбарлиги ва бевосита иштирокида Мирзачўл, Қарши чўли, Марказий Фарғона ва Шеробод массивларида боғ-роғлар бунёд этилмоқда. Ана шу районларда қарийб 15 минг гектар боғ ва токзорлар барпо қилинди.

Тоғ-тоғолди боғдорчилиги ва узумчилиги, интенсив боғдорчилик, мева-узумни қайта ишлаш, сақлаш, субтропик боғдорчилик масалалари тубдан ривожлантирилди. М. Мирзаев қишлоқ хўжалиги фанининг йирик ташкилотчиси ҳисобланади. Унинг раҳбарлигида бор-йўғи 170 гектар майдонга эга бўлган экспериментал хўжалик ва илмий тадқиқот муасасаси Ўрта Осиёдаги энг йирик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасига айланди. Ҳозир унинг 11 филиали, тажриба станцияси ва таянч пунктлари, 13 та кўчатчилик совхози, 1.500 гектар майдонга эга бўлган экспериментал хўжалиги, боғбонлар мактаби, мева-сабзавотчилик техникуми ва аспирантураси бор.

М. Мирзаев илмий ва ишлаб чиқариш фаолияти билан бир қаторда жамоат ишларида ҳам фаол қатнашади. У Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзолигига, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига, Тошкент область Совети депутатлигига сайланган. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ҳузуридаги ишлаб чиқариш кучлари кенгаши аъзоси, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими боғдорчилик-узумчилик, сабзавот ва полиз экинлари секциясининг раиси, «Садоводство» ва «Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги» журналлари редколлегиясининг аъзоси ҳисобланади.

М. Мирзаев партия ва халқ олдидаги улкан хизматлари учун Октябрь революцияси, Меҳнат Қизил Байроқ, «Ҳурмат белгиси» орденлари билан мукофотланган. 1971 йилда у Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонига сазовор бўлди, институт эса Ленин ордени билан мукофотланди.

Забардаст олим Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган агроном, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби фахрий унвонларига эга.

М. Мирзаевнинг республикада боғдорчилик ва узумчиликни янада ривожлантириш борасидаги кўп йиллик, фидокорона меҳнатлари кенг жамоатчиликнинг ҳурмат-эътиборига сазовордир.

Саидмаҳмуд Нўъмонович УСМОНОВ

Саидмаҳмуд Нўъмонович Усмонов 1929 йилда туғилган, 1951 йилда Тошкент қишлоқ хўжалиги институтини битириб чиқди. 1955 йилдан КПСС аъзоси.

Илмий фаолиятини СоюзНИХИ аспирантлигидан бошлади. Аспирантурани битиргандан сўнг шу ерда аввал кичик, кейин катта илмий ходим бўлиб ишлади. Кандидатлик диссертациясини ёқлади.

1958 йилдан бошлаб ўн беш йил мобайнида партия ва совет ишларида бўлди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида бўлим мудирининг ўринбосари, кейин Сурхондарё область партия комитети секретари, область Совети ижроия комитети раиси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети секретари, Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари лавозимларида ишлади. У партиявий раҳбарлик ишларида бўлса ҳам иқтисодий муаммолар билан тинимсиз шуғулланди ва 44 та илмий мақола ёзди. Областда иқтисодий раҳбарликнинг кўпчиликка таниш «Самарқанд усули»ни жорий этишни ташкил қилди.

1973 йилда С. Усмонов Ўрта Осиё қишлоқ хўжалиги экономика институти директори ўринбосарлиги, 1976 йили эса директорлигига тайинланди.

У илмий ишга ўтгач ўн беш йил мобайнида иқтисод фанлари доктори илмий даражасини олди, профессор, ВАСХНИЛ мухбир аъзоси, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган экономист унвонига сазовор бўлди. У Бутуниттифоқ иқтисодчилар жамияти Ўзбекистон правлениесининг раисидир.

Олим 140 га яқин илмий иш ёзди, 20 дан зиёд китоб ва рисола чоп этди. У аграр иқтисодий ҳаётни ривожлантиришга, қишлоқ хўжалигида нарх-навонинг вужудга келишига оид назарий-методик асосларни ишлаб чиқишга катта ҳисса қўшди. Ана шу ечимлар асосида хўжаликларга пахта учун табақалаштирилган ҳақ тўлаш усули йўлга қўйилди. Ўрта Осиё регионида қишлоқ хўжалигини ривожлантириш концепциясини ишлаб чиқишда фаол иштирок этди, ана шу ҳақда ВАСХНИЛ президиумида илмий доклад қилди. Бу маъруза маъқулланди ва мамлакатнинг директив органларига кўриб чиқиш учун юборилди. Ана шундан сўнг Ўзбекистонда объектив шароитлар ҳисобга олинган ҳолда пахта етиштиришнинг бирмунча қисқартирилган ҳажмлари қабул қилинди.

Унинг пахта харид нархини тубдан такомиллаштириш ҳақидаги таклифлари ҳам қараб чиқилмоқда. Олим пахтачилик ва деҳқончиликнинг бошқа тармоқларида коллектив, оила, ижара пудратининг жорий этилишига доир кўплаб илмий ечимларнинг раҳбари ҳамдир.

С. Усмонов КПСС Марказий Комитети Марказий Ревизия Комиссияси аъзоси, КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат бўлиб сайланган, СССР Олий Совети депутати, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзоси, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати бўлган.

У Ленин ордени, Меҳнат Қизил Байроқ, «Ҳурмат белгиси» орденлари ва Бутуниттифоқ Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг тўртта олтин медали билан мукофотланган.

Зебри ШАМСУДДИНОВ

Зебри Шамсуддинович Шамсуддинов 1931 йилда туғилган. 1955 йилда В. В. Куйбишев номли Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги институтининг агрономия факультетини битириб чиқди. 1962 йилда кандидатлик, 1973 йилда докторлик диссертацияларини ёқлади. 1977 йилда унга профессор илмий даражаси, 1980 йилда «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби» унвони берилди.

Олим 30 йил мобайнида Самарқанддаги Бутуниттифоқ қоракўлчилик илмий тадқиқот институтида ишлаб, озуқа ишлаб чиқариш назарияси ва амалиётига муносиб ҳисса қўшди. Унинг раҳбарлиги ва бевосита иштирокида табиий пичанзорлар маҳсулдорлигини ошириш технологияси, Ўрта Осиёнинг чўл районларида сунъий яйловлар барпо этишнинг илмий асослари ишлаб чиқилди. Чўл зоналарида турли озуқабоп ўсимликлардан кўп йиллик яйловлар барпо этишнинг экологик, технологик ва зоотехник жиҳатдан мақсадга мувофиқлиги назарий ҳамда амалий исботланди. Ҳозирги пайтда Ўзбекистонда қарийб 2 миллион гектар ҳолати яхшиланган яйловлар мавжуд.

Сўнгги йигирма йил мобайнида унинг фанга қўшган муҳим ҳиссаларидан бири саҳро ўсимликлари селекцияси ва уруғчилигига бағишланган тадқиқотларидир. Мамлакатимизда биринчи марта саҳро озуқа экинларининг олти нави яратилди.

Олим яйлов хўжалиги ривожини янада жадаллаштириш юзасидан ишлаб чиқилган узоқ муддатли программанинг фаол иштирокчиларидан биридир. З. Шамсуддинов икки юздан зиёд илмий ишлар эълон қилди. У яйловшунослик бўйича халқаро конгресслар, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг саҳро муаммоларига бағишланган ботаниклар XII конференцияси қатнашчиси.

1971 йилда олим Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотига сазовор бўлди. Ўрта Осиё саҳро яйловларини бойитиш технологияси ва унинг илмий асосларини ишлаб чиққанлиги ҳамда қоракўлчиликда кенг жорий этганлиги учун 1981 йилда СССР Давлат мукофотига сазовор бўлди. Иккита «Ҳурмат белгиси» ордени ва медаллар билан мукофотланган. Унинг номи Ўзбекистон ССРнинг Меҳнат шуҳрати китобига ёзилган.

— АФҒОН ДАФТАРИДАН —

Қуръон ва қурол

Жаҳонгир МАМАТОВ,
ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАР СОЮЗИ МУКОФОТИ ЛАУРЕАТИ

Ғуломдастирнинг икки ўғли бор эди. Унинг бироз ери, бир неча дўкони, чорваси бўлиб, ўзига хон ҳисобланарди. Инқилоб унга ёқмади. Ёшлигида Совет Иттифоқида ўқиб ҳамма тенг яшашини кўрган, авзойи бузилганди. Аммо у Савр инқилобига дарров қарши чиқмади. Душманлар билан алоқа боғлаб турди. Инқилобий ҳукуматга ҳайрихоҳдек юрди. Аввалига катта ўғли Ҳабиб душманларга у-бу нарса олиб борарди, кейин кичик ўғли Маликҳусайн ҳам тоққа бориб келадиган бўлди. У ҳозир йигирма тўрт ёшда. Қамоқда. Сарандой (нигоҳбон) танки остига портлатгич қўяётганда қўлга тушди.

Маликҳусайн саккиз кишили хонада туради. Бу ерда балоғатга етмаган ўсмирларни сақлашаркан. Ўзаро уришиб қолишмасин деб уларнинг ёнларига кекса бир кишини ҳам қўйишган. Унинг олдида кичик гурзи. Етти нафар бола бизни кўриши билан бесаранжом қўзғалди. Салом-алик қилиб, ҳол-аҳвол сўрадик.

— Сени нега қамашди? — сўраймиз биридан.

— Покистонга бориб келаётгандим, ушлаб олишди.

— Ёлғон гапираяпсан-ку?

— Йўқ, мен танкни портлатмоқчи бўлган эмасман, булар сизни алдашган.

Маликҳусайн бошқалардан кийиниши билан ажралиб турибди. Бошида шойи салла. Кўйлак ва иштони ҳам қимматбаҳо матодан. Эндигина сабза урган соқолини бир-икки қирдирган шекилли, юзининг ҳар ер-ҳар ерида тароқнинг шонасига ўхшаб тук бўртиб турибди. У ўзини анча катта тутади. Саволларга ҳам калондимоғлик билан жавоб қилади.

— Нега душман томонга ўтиб кетдинг?

— Инқилобчиларни худонинг рақиби деб айтди отам. Оллони ҳимоя қилиш ҳар бир бандаи мўмининг иши.

— Мана, маҳбас (қамоқхона)да намоз ўқиш учун жой бор. Мулла келиб тураркан. Хўш, худонинг душманлари унга қарши қандай гуноҳ қилдилар?

— Акамни ўлдиришди. У тоғдан тушаётганда минага дуч келди.

— Ўша минани ким қўйди экан?

— Унисини билмайман.

— Мактабга қатнаганмисан?

— Ҳа, тўртинчи синфгача, кейин тоққа кетиб қолдим. Ҳозир маҳбасда ўқитишаяпти.

— Бу ердан чиқсанг нима қиласан?

— ...

У бошини эгди. Демак, эртанги куни ҳақида тасаввурга эга эмас.

— Худо қаёққа деса ўша томонга бораверади-да, — кесатди қамоқхона бошлиғи Ҳазрат. — Шундайми?

— Ҳа...

Бу сўзни қўрқишдан айтдими, дилидагини ошкор қилдими, ҳарқалай англолмай қолдим. Лекин барибир унинг тақдирига ачиндим: жар ёқасида турибди. Уни бу ерга ким олиб келди? Отаси. Ота ўз жигаргўшаларини бахтсизликка йўллади.

Суҳбатимизга диққат билан қулоқ тутиб турган Ғиёсга мурожаат этиб, «Сен ҳам бир нима демоқчимисан?» дея сўрадик. У бош ирғади.

— Сен нима қилиб қўйдинг?

— Адашдим, — жилмайди у.

У ҳали гўдак. Ўз ҳаракатига ўзи ҳисоб бермайди. Лекин ўн тўрт ёшида қўлига қурол олди. Бегуноҳ одамга қарата ўқ отди. Қайси онаизорни бефарзанд қилди, қайси бир келинчак эса бева бўлишига сабабчи у.

— Нега қўлингга қурол олдинг?

— Отам берди уни. Сен отмасанг, сени отишади деди.

— Бу ердан чиқсанг нима қиласан?

— Сарандойга бораман, инқилобни ҳимоя қиламан.

— Инқилоб нима ўзи?

— Нон, туз берди у.

— Ахир сен инқилоб пайтида тўрт ёшда бўлгансан-ку?

— Менга шундай деб тушунтиришди.

Ҳа, болани қайси йўлга солсангиз, шу йўлдан боради. Ўтган ўн йилда қанчадан қанча афғон болаларининг тақдири орти берк кўчага кириб қолди. Уларнинг келажаги кишини хавотирга солади. Ўн тўрт ёшида одам ўлдиришни ўрганган, ўқ отишни касб деб билган боланинг келажаги қандай кечиши мумкин? Шу ҳақда ўйларканман, империалистларнинг кирдикорлари, тарғибот-ташвиқот ишлари нақадар мураккаблигига, қанчалик мудҳишлигига яна бир карра ишонч ҳосил қилдим. Улар савдогарга «Инқилоб савдо йўлини бекитади», деб тушунтиришди. Диндорни эса худосиз қолишдан «воқиф» қилишди. Болаларнинг қўлига қурол беришди, онгини заҳарлашди.

Буни енгиш, бу «юк»дан халос бўлиш учун афғон халқига бир неча йиллар, ҳа, бир неча йиллар керак. Чунки аҳолининг кўпчилигига ана шундай заҳри қаттол ичирилган-да. Тағин океан ортидагилар халқнинг эркинлиги учун қайғураётган қилиб кўрсатишади ўзларини. Қамоқхонада Маматсодиқ, Саидабдулқодир, Мухтор, Тоза ва ўн тўрт-ўн беш яшар бошқа жиноятчилар билан суҳбатлашиб, халқ ташвишлари нақадар кўплигини ҳис қилдим, бу болакайларнинг қисматлари қалбимни тирнаб юборди.

Наби ўн етти ёшга тўлган. Шу боисдан у бошқа кулбада турибди. Қундуз шаҳрида туғилиб ўсган. Уйланган. Ўғли бор.

Инқилоб душманлари қўлига тушгач, икки марта Покистонга бориб келди. Кундузи ухлаб, кечаси йўл юради. Хуржуннинг устки қисмида мандарин, остига граната солиб келарди. Ҳатто йўл-йўлакай савдо ҳам қиларди. Қўлга тушганда ўзи ҳам ажабланиб қолди. Аммо қамаб қўйишларига ишонмаганди. Чунки миллий яраш сиёсати бошлангач ҳамма маҳбусларга жавоб беришди-да. Агар унинг хуржунида фақат мандарин бўлганда-ку асло қамашмас эди.

Қамоқхонада қариялар ҳам кўп. Лекин бизни асосан ёшларнинг тақдири қизиқтирди. Кекса киши душманлик йўлига қадам қўйганини минг хил баҳона билан далилламоқчи бўлади. Қўрқитишди, болаларимни ўйладим, дейди. Қишлоқ аҳлидан ажралиб қололмадим дея важ кўрсатади. Хуллас, унинг корсонлари кўп. Аммо ўн етти яшар Набини бу йўлга қандай куч бошлади?

— Нега бундай қилдинг?

— Агар сиз ҳам менга ўхшаб Покистонда олти ой қолсангиз эди...

— Ахир ўғирлаб кетишмаган, ўзинг боргансан-ку?

— Савдо-сотиқ масаласида борувдим. Ушлаб, «ватанни ҳимоя қиласан» дейишди. Қўлимга қуръон беришди. Қасам ичдим. Кейин отишни ўргатишди. Одамларга нима ҳақда гапиришимни айтишди.

— Нима ҳақда экан?

— Шўро ҳукуматининг босқинчилиги, у ерда ҳамма худосизлар яшаши, мақсадлари бизни қул қилиб ишлатиш эканлиги... Шўро инқилоби ва немислар уруши пайтида Афғонистонга келиб қолганларни қидиришаётгани, агар намоз ўқисак, рўза тутсак яккилич қилишлари... Нарх-наво кўтарилиб кетишига ҳам уларнинг мушовир (маслаҳатчи)лари сабабчи эканлигини тушунтиришим керак эди.

— Ахир Шўро ҳукумати дўстона ёрдам беряпти-ку. Йўл солишда, уй қуришда, маорифда, табобатда...

— Нарёқдагилар Шўро ёрдами билан қурилган мактабга бориб ўқишни гуноҳ ҳисоблайдилар. Аммо бунга ишонмайдиганлар ҳам кўп. Буни очиқ айтишга авом қўрқади.

— Совет ҳукумати ёрдами билан Пули Хумри дарёси ўзанида нурхона қурилди...

— Аввалига одамлар «Ўлим машъали» дейишди. Энди шаҳарни нурсиз тасаввур қилиш қийин.

— Демак, ёрдам дўстона эканини англаб етишибди. Бу ерда каттакон тегирмон барпо этилди. Қамоқхонанинг ёнида «Самарқанд» меҳмонхонаси қад ростлади. Уй-жойлар...

— Оддий одамлар буни қадрлашади. Аммо нарёқдагилар-чи? Куч ким томонда? Пулдорларнинг айтгани-айтган, дегани-деган. Исмоилийларнинг катта мулласи келганини кўрсайдингиз. Ҳамма унинг оёғига йиқилди. Чунки у одамларга пул улашди. Кимнидир боласи отларнинг тагига тушиб кетди. Аёл боласига ташланди. Эри унинг паранжисидан тутиб қолди. «Ҳазратнинг оёқлари остида ўлиш савоб» деган гапини эшитдим ўзим. Одамларнинг тилида ислом, дилида эса пайса! [пайса — пул дегани — Ж. М.].

Наби негадир тутоқиб кетди. Унинг важоҳатидан «Нима дейсиз, қурол ушлашга мажбурман» деган маъно англашиларди. Қўшни кулбадаги Неъматилла эса фақат жилмаяди. Худди атайлаб тилла тишини кўрсатмоқчи бўлгандек кулади. Унга узоқ термулиб турсангиз, жилмайишга одатланиб қолганини сезасиз.

Неъматилла биринчилардан бўлиб сарандойга ишга кирди. Сарандой фақат тартиб билан эмас, балки тинчликни сақлаш билан ҳам банд эди. Демак, қўлга қурол олиб жанг қилиш лозим. Бир куни у ҳам душманлар томонга ўтиб кетди. Нега? Нима учун? Буни ўзи ҳам билмайди. Яна бир куни сарандойга қайтиб келди. Энди фақат кулади. Унинг бошига нималар тушмадийкин?! Ўзига маълум, холос. Қамоқдан чиқиб яна сарандойга ишга кирмоқчи. Билмадим, олишармикан? Балки олишар ҳам. Чунки сарандой сафлари ҳам камайиб бормоқда. Жанг беомон кечади.

Рамазон кунлари бўлгани учун қамоқхонада ётганлардан «Рўза тутаяпсизларми?» деб сўраймиз. Ҳар хил жавоблар:

«Мусофир билан маҳбусни худо кечиради».

— Ана, томда соқчилар туришибди. Худонинг биз билан иши йўқ».

«Уйимизда бир ойда бир марта гўштли овқат ердик. Бу ерда эса кунига икки марта гўштли овқат беришади. Рўзани кейин ҳам тутармиз...».

Қамоқхона бошлиғи кичик бир дарчани узоқ тақиллатди.

— Бу ҳовлида хотин-қизлар туришади. Бир сержантимизнинг аёли сарандойга ишга кирган. Ҳозир у аёл маҳбусларни қўриқлаяпти.

Ичкарига кирамиз. Ҳовлидан аллақандай қўланса ҳид анқийди. Деразасининг ойналари синиб кетган хонада уч аёл ўтиришибди. Улар ўринларидан туриб кўрпачаларни тузатишди. Бири бурчакка ўтиб жилмайиб турарди. Иккинчиси девор тарафга чекинди. Учинчиси эса ерда ётган чақалоғининг устини ёпиш учун энгашади. Бизнинг ҳайратланиб туришимизни кўрган Ҳазрат уларни сўроққа тутади. Жавоб беришмагач, ўзи тушунтиради.

— Иккиси эрини ўлдиришда айбланади. Бири суд бўлди. Ўн бир йил жазо олди. Иккинчиси терговда. Бу эса эрига хиёнат қилиб, бошқа эркакка мойиллик билдирган. Яқинда суд қилишади.

— Уни қандай жазо кутади?

— Бизда ислом қонунларига амал қилинади. Уни етти йилга қамашади.

«У балки ўша эркакни севгандир? Эҳтимол эри унга ёқмай қолгандир?» — бундай саволлар у ерда жуда кулгили. Қиз бола ўн уч ёшдан кейин паранжи маликасига айланади. Унинг ана шу рўдапо остида юришдан бошқа ҳеч нарсага ҳаққи йўқ. Шаҳар жойларда хотин-қизлар бир қадар ҳурриятга эришмоқдалар. Бу эса ислом қулларининг ғазабини тоширмоқда.

Бир умр паранжи остида юриши етмагандек, энди етти йил қамоқда туради. Бу қандай мазлумлик! Бу қандай мудҳиш дард! Буни кўтариб юрган жамиятнинг қалби нақадар қаттиқ, нақадар музки, гўзал бир аёл унинг сатҳида сўлиб қолса?!

Гулинаврўзнинг эри тоққа кетди. Олти бола унга қолди. Рўзғор билан эрининг иши йўқ. Тунда келиб, тонгда ғойиб бўлади. Бунинг устига доим хотинини тергайди, кўчакўйга чиқма деб қийнайди, болалар эса оч, юпун. Бир куни қишлоқда Самарқанддан ёрдам учун юборилган нарсаларни тарқатишди. Гулинаврўз рўзғорга керакли у-буни олиб раҳмат айтди.

Тунда келган эри уни хўрлади, таҳқирлади, Шўродан нега нарса олдинг деб уриб, момоталоқ қилди. Она эса болаларини ўйлайди. Эмизикли гўдагига бериш учун кўкрагида сути қолмади. Болалари ҳам қуриб боришарди. У яна ёрдам олишга мажбур эди. Одам бўлсин деб ўғлини мактабга юборди. Эри келиб яна қийновга солди.

Онанинг меҳри ғазабга айланди. Қўлига милтиқ олиб, тепкини босди...

Онанинг ғазаб косасини тўлдириш учун қанчалик куч керак бўлганини тасаввур қилинг-а! У қўлига милтиқ олишдан аввал қанча ўйга, фикрга толгандир. Қўллари, оёқлари титроқдан тингунча она нималар ҳақида ўйладийкин? У болаларининг тақдири, келажаги деб қўлига қурол олди. У ҳурриятга интилиб, озодликка талпиниб шундай қилди. Агар эрини тоғда отишса ҳеч кимнинг иши йўқ эди. Душман бир кишига камайди деб, ҳатто хурсанд бўлишарди. Уни эса қамаб қўйишди.

— Қонун-қоида бор, — дейди Ҳазрат. — Балки уни оқлаб юборишар. Аммо оқлашларига унча ишонмайман. Бизда аёлларнинг бундай хатти-ҳаракатлари қаттиқ қораланади. Эҳтимол қамоқда ётгани унинг учун яхшидир. Эрининг оға-инилари келиб ўлдириб кетишлари мумкин-да уни.

— Болалар тақдири нима бўлади?

— Лак-лак афғон болалари отасиз, онасиз қолган. Етимлик янги гап эмас. Аёлга эса қийин. Ўғлини яширган онани душманлар ўғирлаб кетиб икки қўлини тирсагидан, икки оёғини тиззасидан кесиб, кесилган жойини куйдириб олиб келиб ташлашди. Ҳозир у эмаклаб юради. Ундайларнинг ҳолидан хабар олишга ҳеч кимнинг вақти йўқ. Ахир, уруш бораяпти ҳозир!

Балки Ҳазрат ҳақдир: Гулинаврўз қамоқда бўлиб тургани яхшидир? Унинг ўзи учун, гўдаги учун ҳам. Аммо қолган болалари-чи? Уларнинг ҳоли нима кечдийкин?!

Ҳамроҳим — Самарқанд шаҳар Темирйўл район партия комитетининг иккинчи секретари Абдулла Бўтаев шу лаҳзада Самарқанддаги етимхоналар, у ердаги шароитни эслатди. Ҳа, инқилоб болалар учун ҳам қуёш, ҳам ой, ҳам ота, ҳам она. Лекин буни англаб олгунча қанча вақт керак!

Қамоқхонада Гулинаврўзнинг жажжи ўғилчаси ухлаб ётибди. Гўдакнинг уйқуси тиниқ.

Гулинаврўзнинг уйида эса болалари хор, зор. Йиғлашга кўзларида ёш қолмаган. Мана, уруш уларни қандай кўйга солди!

Қамоқхонадан ана шундай оғир ўй билан чиқдик. Бу ўйнинг на боши, на охири бор эди...

Афғонистондан қайтганимга анча бўлди. Аммо ҳануз тушларимга отишмалар киради. Тўпларнинг, снарядларнинг гумбуридан чўчиб уйғониб кетаман. У ерларда хизмат қилаётган аскарнинг кўзларидаги хаёлийлик, сўниклик ҳақида ўйлайман. Демак, унинг қорачиғларига сўниклик илиниб қолган эмас. Унинг уйқусида ҳаловат йўқ.

Булутларга бош уриб турган қоялар тарафдан «ҳувиллаб» келган снаряд у ётган уйнинг деразаси ёнида портлади. Дераза ойналари «шув» этиб тўкилади. Кейин бу воқеа қайта-қайта унинг тушига киради. Ёки кечагина қишлоқдошлари ҳақида биргалашиб гапириб ўтиришган дўстини бугун аскарлар елкаларида кўтариб келишди. Кўзларидан ёши, қўлларидан кучи оқиб уни тобутга қўйди. Сўнг бу воқеа унинг тушига кирди. Тобутсоз йигитнинг сўзлари қулоқлари остида такрорланаверди, такрорланаверди: «Мени йўқлашди дегунча юрагим ҳапқириб қолади, демак яна кимдир...». Аскар босинқираб қичқиради: «Тобутсозни йўқламанг, йўқламанг, йўқла... йўқ...».

Бу ерда хизмат қилаётган йигитнинг кўзларидаги дардни соғинчга йўйгандим. Меҳрибон волидасини, қорақош синглисини, ғамбардор отасини соғингандир, деб ўйладим. Балки ишқи тушган қизнинг сиймоси кўзи олдидан кетмас. Шу сабаб нигоҳларидан ҳазинлик оқаётгандир?!

Кунлар ўтган сайин мен уни англай бошлайман. Унинг уйқуси олисда, ўзи туғилиб ўсган қишлоқда қолиб кетди. Бу ерда эса тонггача кундузги воқеалар такрорланади унинг тушида.

Улуғ Ватан уруши қатнашчилари баъзан баланд овоз билан гапиришса, бизни койишса, ранжигандек бўлардим. Афғонистондан қайтгачгина уларни тушундим. Хаёлларида ўқ товуши. Секин гапиришса эшитмай қолишимиз мумкин, ўқнинг чийиллаши босиб кетади товушларини. Кайфиятлари йўқроқдек, хаёлпарастдек кўринадилар. Чунки уйқулари урушдан олдинги йилларда қолиб кетган. Ҳозир эса тушларида жанггоҳларда юрадилар...

Биз Афғонистондан қайтгандан кейин орадан тўрт кун ўтгач Салангда журналист Секретарев ҳалок бўлганини эшитдик. Ўша таниш йўл, Ҳайратон — Қобул йўли. Ўша таниш водий... Ўттиз ёшли Сашанинг ўлими қалбларни титратди. Сашаники сингари бу йўлда қони тўкилган қанча йигитларнинг номларини билмаймиз. Келагайда хизмат қилаётган аскарнинг эса тушларига киради улар.

Ҳайратондан Кобулга қараб кетаверсангиз йўл бўйларида ўнлаб ёдгорликларни кўрасиз. Ҳаммасини аскарлар ўз қўллари билан тиклашган. Бир жойда мармар лавҳа ўрнатиб, унга машина рулини илиб қўйишди. Шофёр йигитнинг хотирасини абадийлаштириш учун шундай қилишди. Лекин тоғ тарафдан отилган ўқ мармарни тилкалади. Аскарларнинг кўзлари қонга тўлди. Дўстларини иккинчи маротаба ўлдиришди-да. Шунда улар қўлга автомат эмас, иш қуролини олишди. Қувурлардан ёдгорлик ясашди. Тоғ тарафдан яна ўқ отилди. Аммо ўқ тизиллаганча қайтиб кетди.

Йўлдан ўтган ҳар бир киши бу ёдгорликка тикилиб қолади. У худди ўқлардан бадани тешилиб, лекин йиқилмай турган ярадор жангчини эслатади.

Ярадор жангчи... Ярадор ёдгорлик қошида бош эгасиз. Орадан бир неча кун ўтиб ёдгорлик тушларингизга киради, нажот сўрайди. Нажот ўрнига уйқунгизни берасиз унга.

Тоғ коса шаклида. «Коса»нинг ўртасида ҳарбий бўлинма бор. Жангчилар клубга тўпланишди. Ўзбек йигит-қизлари куйлай бошлашди. Зални қарсаклар ларзага солди.

Паст дарғомлик Бекмурод Сафаров куйламоқда. Нарпайлик Баҳри Қаҳрамонова ҳамда Норсулув Қурбонова рақсга тушишмоқда. Шу пайт ташқарида отишма бошланди. «Коса»нинг ўртасига қоялар тарафдан снарядлар келиб туша кетди. Тоғ устидаги соқчилар жавобан тўп отишди.

Ҳар бир портлашдан кейин жангчилар хавотир билан ташқарига боқишарди. Командани кутиб командирларга қарашади. У эса жим. Қўшиқ тингламоқда. Бекмурод тобора баландроқ куйлайди. Жангчилар бир лаҳза уруш сасини эшитишмасин деб авж пардаларини яна ҳам баландлатиб куйлаётир у...

Ҳа, хизмат қилаётган жангчилар ҳузурига санъаткорлар келишди. Ўзбекистон ҳақида қўшиқ айтишганда аскарларнинг кўзларидан ёш оқди. Соғинч ёшлари...

Умаржон Исанов асли чустлик. Тошкент ирригация институтини битиргач, Новгородга йўлланма олди. 1986 йилда армияга чақирилди. Онаси Муборак ая Парпиева унинг пешонасидан ўпаркан, оқ йўл тилади: «Болам, ўн тўрт фарзандга она бўлдим. Кенжам сенсан, ўзингни эҳтиёт қил!».

У операцияга бораркан, онасининг илтижоли нидосини эслади. Ахир, қандай қилиб ўзини эҳтиёт қилсин! Неча йилки, афғон аскарлари қуршовда қолишган. Уларни қутқариш керак. У оддий аскар эмас, офицер, катта лейтенант. Биринчи бўлиб жангга кирмоғи шарт. Мана у жангдан омон-эсон қайтди. Уни орденга тавсия этишди.

Унинг тушларига бу жанг такрор ва такрор киради. У қўқонлик Юнус Акбаржоновни кўп ўйлайди. Юнусжон қайтмади-да. Унинг орзулари, умидларини ўқ тилкалаб кетди.

Умаржон ўтган йили «Жасурлиги учун» медалини олди. Командирнинг айтишича, яқин кунларда унинг кўксига «Қизил Юлдуз» ордени тақилади. Умаржоннинг бу ҳақда ўйлашга вақти йўқ. Самарқандлик Бекмурод Сафаров ижро этаётган қўшиқни тинглаб бир ярим яшар ўғли Жамшидйонни эслайди. Балки «дада, дада» деяётгандир! Балки дадаси қайтгач, уни танимас ҳам. Ахир кўрмаган бўлса қандай танийди? Меҳр тортади дейишади-ку, оталик меҳрининг кучи баланд!

Чап ёнимда оддий аскар Зокир Жўраев ўтирибди. У Самарқанд районининг Рустамқишлоғидан. Унинг тушларига нима киради? Балки отаси Вафоқул ака, онаси Барно аялар киришар тушларига. Эҳтимол 1988 йилнинг 31 март куни бўлган жанг ҳамон унинг тунларини безовта қилар. Ўшанда тоғ тарафдан бирданига саккизта снаряд учиб келди. Ер билан осмон қўшилиб кетди гўё. Сўнг отишмалар бошланди...

Зокиржоннинг ҳамюрти Жамшид Назаров афғон болалари ҳақида ўйлайди. Бу ерга келгунча йўл четларида ер чизиб ўтирган гўдакларни кўриб эзилади. Эгнилари юпун, оёқлари яланг. Мактаб нималигини билишмайди. Шунда отаси — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи Бобоқул Назаров, онаси — муаллима Турсуной Муҳаммадқуловаларни, улар дарс бераётган бахтли болаларни, ажойиб мактабни эслайди. Қани эди афғон болалари ҳам шундай мактабда ўқишса!

Эртасигаёқ Жамшид орзулари ҳақида такрор ўйлайди. Яқиндаги қишлоқда Самарқанд области ёрдами билан қурилган мактаб ишга туширилди, унга «Дўстлик» деб ном беришди. Ўн бир яшар Аҳмаджон Воҳид митингда сўзга чиқиб, самарқандликларга таъзим қилди. Қишлоқ оқсоқоли Саид Раҳмон эса кўзларига ёш олди.

— Биз ўқий олмадик, болаларимиз ўқисин, — деди у. — Аввалги мактабни душманлар портлатишди. Улар фарзандларимизни зиёдан ажратишди. Шўро ҳукуматига ташаккур, самарқандликларга таъзим, мактаб қурилишига ёрдам қилишди.

Дўстлик мактаби эшиги ёнида вилоят партия комитети биринчи секретари Фаррух Постор, халқ депутатлари Самарқанд область Совети ижрокоми раиси Абдуваҳоб Йўлдошев алвон лентани қирқдилар. 152 нафар ўқувчи мактабга кирди.

Аммо бу — сарҳадсиз орзунинг илк булоқлари, холос. Жамшид Назаров кўрган жами болалар таҳсил олишлари учун юзлаб ана шундай мактаблар керак. Афсуски, борларини ҳам тоғ тарафдан келган олов ёндириб юборди. Ўз халқи келажагига ўт қўйган кишилар ҳақида нима ҳам дейиш мумкин?!

Жамшид улғайган оилада муаллимлар саккиз болани ўстиришди: беш ўғил ва уч қиз. Баҳодир Мурманск областида хизмат қилди. Ўктам ва Хуршид эса Украинада. Илҳом Германияда йигитлик бурчини ўтади. Мана у эса афғон биродарининг тинчлигини қўриқлаяпти. Муаллимлар оиласида ўсгани учунми, болалар ҳақида кўпроқ ўйлайди.

Бу ерда ҳам жангда шаҳид бўлганлар қабристони бор. Ҳар бир қабр устига байроқчали таёқ ўрнатилган. Таёқ қанча узун бўлса, киши шунча кўп яшаганини англатаркан. Жамшид қабристонга қараб эзилиб кетади. Бир-иккита узун таёқ. Қолганлари жуда калта. Демак, қанча гўдаклар шаҳид бўлишган. Ҳа, бу калта таёқчалар, йўл бўйларидаги хароба уйлар унинг тушларига киради. Афғон боласининг илтижоли боқишларини у асло унута олмайди.

Сардор энди ўн ёшга кирганди. Бир куни Савр мактаби ёнига келди. Деразадан ичкарига ҳавас билан боққанини кўриб муаллим уни ичкарига чақирди. Сардор мактабга қатнай бошлади. Бир куни тунда отаси пайдо бўлди. Анча вақтдан бери падарини кўрмаган Сардор уни қучоқлаб олди. Аммо қаттиқ тарсакидан орқага қараб учиб кетди. Шу тунда отаси уни тоққа олиб жўнади.

Сардор ҳозир ўн беш ёшда. У билан қамоқхонада гаплашдим. «Отам отишга ўргатди. Бир куни бориб муаллимингни олиб келасан, деб буюрди. Йўлда қўлга тушдим», деди у.

— Агар сени қўйиб юборишса қаерга борасан? — сўрадим ундан.

— Муаллимни отаман бориб.

— Нега, ахир у сени ўқишга чақирди, ёзишни ўргатди.

— Агар мен уни отмасам, отам мени отади. Худонинг хоҳиши шу эмиш.

Сардор қамоқда. Негадир бугун-эрта унинг озодликка чиқишини кўз олдимга келтира олмадим.

Ҳарбий қисмга кирганимизда бирқанча солдатлар тоғ томонга йўлга чиқишаётганди.

— Савр инқилобининг ўн йиллиги кунларида тоғ устида, қояларга соқчилар қўйилди, — деди Умаржон Исанов. — Бу йигитлар соқчиликка боришаяпти.

— Демак, концертни томоша қила олишмас экан-да.

— Хизматчилик, ака.

Елкасига автоматини осиб олган йигитлардан бири Ҳасан, иккинчиси Ҳусан экан. Улар Орджоникидзе районининг Қибрай посёлкасидан келишган. Бир йилдан бери шу ерда хизмат қилишади.

— Ака-ука бир жойдамиз, — дейди Ҳасан Абдураҳмонов. — Ҳали бирор жангдан қолганимиз йўқ.

— Уйдан тез-тез хат олиб турасизларми?

— Мана, бугун ҳам олдик. Лекин ўқишга вақт бўлган эмас. Соқчиликдан қайтгач ўқиймиз.

Шу куни пахтаободлик Абдулла Юнусов, ғиждувонлик Қобилжон Аминов, бухоролик Раҳмат Зиёдуллаев, урганчлик Алишер Кенжаев, янгиариқлик Хушнуд Машарипов, пайариқлик Алибек Турсунов, каттақўрғонлик Баҳриддин Маманов, навоийлик Дилмурод Қувватов, жомбойлик Абдулочин Холиқулов ва бошқа ўзбек жангчилари билан мулоқотда бўлдик.

— Бу йигитларнинг ҳар бири Ватанга, бурчга садоқатни астойдил намойиш этмоқда. Дўстлик, биродарлик туйғулари уларнинг қалбларида жўшиб турибди. Бизнинг раҳматимизни уларни улғайтирган ота-оналарига етказишингизни сўраймиз, — қисм командири бу сўзларни чин дилдан, миннатдорчилик ила айтди.

Ватан. Бу сўзни ҳар ким ўзича талқин қилади. Афғон ерида яшаётган Маҳмуд Бозорнинг ҳам бу хусусда ўз тушунчаси бор. У 87 ёшга кирди. Мамлакатимизда инқилоб бўлган кезларда отаси билан Афғонистонга кетиб қолган. Олти фарзанднинг падари. Аммо ўғиллари биздаги сингари отага меҳр билан эмас, хориждаги сингари ғазаб билан қарайдиган бўлиб ўсишди. Савр инқилобидан кейин Маҳмуд Бозорнинг тўрт ўғли душманларга қўшилди. Ҳатто бир куни «йўлингдан қайт» деган отани уриб, эшикка боғлаб кетишди.

— Менинг ватаним Қўқон, ўша ерга бориб ўлсам армоним йўқ, —дейди мўйсафид.

Умаржон Исанов у билан кўп учрашди. Отанинг маъюс боқишлари қалбига муҳрланиб қолди. Тунлари уйқуси қочиб, бадбахт қариянинг тақдири ҳақида ўйлайди. Балки қўқонлик Юнус Акбаржоновни қулатган ўқни унинг ўғилларидан бири отгандир? Балки... Ҳа, «балки»лар унга тинчлик бермайди, уйқусини ўғирлайди.

Совет жангчилари ҳузуридан қайтиб келганимизда, вилоят партия комитети бўлим мудири Асос аллақандай меҳр билан гапирди.

— Аскарларингиз жуда бардошли, матонатли йигитлар, — деди у. — Агар улар бўлишмаганда қачонлардир, яъни бешинкдаёқ инқилобни бўғишарди. Рақибларга кўп ажнабий мамлакатлар ёрдам беришмоқда. Улар жуда кучли. Аммо Шўро аскарлари ҳам бизни астойдил қўриқлашмоқда.

Ҳа, Асос ҳам тинч ухлай олмайди. Айниқса унинг изтироблари ҳадсиз. У ватанининг эртанги куни, эртанги тақдирини ўйлаб тонг оттиради.

Бу воқеалар қанчалик узоқлашгани сари шу қадар яқинлашиб келади қалбимга. Чунки мўлтираб қараб қолган Асослар, ҳазин нигоҳли жангчилар қайта-қайта тушимга киради...

Редактор А. Ғ. МУХТОРОВ.

ТЕЛЕВИЗОР ХИЗМАТДА

29 ИЮНЬ, ЧОРШАНБА

● МТ I

7.00 «120 минут».
9.05 «Фидойи шахслар». **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясининг делегати, Грузия Компартияси Ланчхути район комитетининг биринчи секретари Э. А. Беридзе ҳақида.**
9.40 Р. Солнцев. «Қизил гиламдаги уч киши». Телевизион спектакль.
10.50 «Давр билан бир сафдамиз». Фильм-концерт.
16.00 **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясида.**
16.15 «Келажакдан келган меҳмон». Болалар учун беш серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
17.20 Иқтисодий билимлар асослари. «ТелеЭКО» журнали.
17.50 Шеърият лаҳзалари.
17.55 «Янгра, гармонь!». Томскдан кўрсатилади.
19.00 **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясида.**
19.15 «Сиз яратган боғ».
19.45 «Дунё воқеалари».
20.05 «Ҳамиша кадр ортида». Кинотомоша. А. Курляндскийнинг фильмлари ва ҳикоялари асосида дам олиш программаси.
21.15 **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференцияси кундалиги.**
22.00 **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференцияси делегатлари учун концерт.** Кремль Съездлар саройидан олиб кўрсатилади.
24.00 «Время».

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.
9.20 «Пиирилейки» халқ куйлари ансамблининг концерти. Петрозаводскдан кўрсатилади.
9.50 «Эзгу ният». Телевизион ҳужжатли фильм.
10.20 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.50 «Веснухиннинг фантазиялари». Болалар учун телевизион бадиий фильм (Одесса киностудияси). 1-серия.
11.55 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
12.25 «Бахмал мавсум». Бадиий фильм.
14.05 Мультфильмлар: «Филча қаёққа кетяпти», «Мартишкага салом», «Бордию шундай бўлсачи».
14.30 Янгиликлар.
14.40 «Ким Травкиннинг ортидан боради?». Телевизион ҳужжатли фильм.
15.30 «Лаҳзалар». Фильм-балет.

* * *

18.35 Янгиликлар.
18.45 Теннис. Уимблдон турнири. Англиядан кўрсатилади.
19.30 «Қишлоқ янгиликлари».
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
20.45 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
21.30 П. И. Чайковский номли халқаро конкурс лауреатлари. РСФСРда хизмат кўрсатган артист А. Севидов (фортепьяно).
22.20 «Иваннинг қайғи». Бадиий фильм (М. Горький номли киностудия).
24.00 «Время».

● ЎзТВ

14.30 «Очиқчасига суҳбат». Ҳужжатли фильм.
15.10 «Ҳар доим бўлсин қуёш!». Адабий-музикали композиция.
16.00 Москва. **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясида.**
16.15 «Пионерлар мамлакатида» (рус.).
17.00 «Қайта қуриш: муаммолар ва изланишлар». Ўзбекистон агросаноат комитетининг ғишт заводларида хўжасизликка қандай барҳам бериш мумкин?
17.45 А. Гельман. «Юзма-юз». Телеспектакль. 1-қисм.
19.00 Москва. **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференциясида.**
19.15 Ҳ. Раҳимов. «Она қалби». А. Навоий номидаги Давлат академик опера ва балет Катта театри солистлари ижросида бир саҳнали балет.
20.00 «Ахборот» (рус.).
20.20 «Муқаддима». Ҳужжатли фильм («Ўзкинохроника»).
20.30 «Ахборот».
20.50 **«Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси минбари».** Конференция ишига мулоҳазалар.
21.10 «Тўхтаб, бир назар ташла». Ҳужжатли фильм.
21.15 Москва. **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференцияси кундалиги.**
22.00 Москва. **КПСС Бутуниттифоқ XIX конференцияси делегатлари учун концерт.** Кремль Съездлар саройидан олиб кўрсатилади.
24.00 Москва. «Время».

●

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.25 «Ялпиз исли туш». Телефильм.
19.35 «Қўқон воқеаси». Телевизион бадиий фильм. 3-серия.
20.40 «Беш йиллик: ишлар ва одамлар». Тошкент шаҳри енгил саноат корхоналари маҳсулотларининг сифати ҳақида.

Р. 16720. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. А. 2029. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12